

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาโดยใช้วิธีการเจรจา ไกล่เกลี่ยคนกลาง : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านคำแคน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนบ้านคำแคน และเพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนบ้านคำแคนโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เป็นการศึกษาวิจัย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนบ้านคำแคน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 7 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 43 คน และนักเรียน จำนวน 56 คน รวมทั้งสิ้น 106 คน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาแนวทางการดำเนินการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนบ้านคำแคน โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ได้แก่ ครู ผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนและทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 1 คน และจากการรับสมัครนักเรียน ในช่วงชั้นที่ 2 ที่มีจิตอาสา และคัดเลือกจากใบสมัคร และแบบคัดกรองนักเรียนทำให้นักเรียนที่เป็นตัวแทนของกลุ่มนักเรียนผู้มีจิตอาสาจำนวน 6 คน โดยเป็นนักเรียนชาย จำนวน 2 คน เป็นนักเรียนหญิง จำนวน 4 คน และจากนักเรียนที่ได้รับการเลือกตั้งโดยความไว้วางใจจากเพื่อนในช่วงชั้นที่ 2 จากการโหวตโดยการทำสังคัมมิติ ได้กลุ่มตัวแทนนักเรียน จำนวน 6 คน โดยเป็นนักเรียนหญิงทั้งหมด จำนวน 6 คน รวมนักเรียนทั้งหมดที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 13 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนบ้านคำแคน โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ การหาค่าความถี่และร้อยละ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการดำเนินการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนบ้านคำแคน โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง โดยการวิเคราะห์โครงสร้างเชิงเนื้อหาจากแบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 สรุปสภาพปัญหาและแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนบ้านคำแคน
สรุปสภาพปัญหาความรุนแรงตามความคิดเห็นของครู โดยแบ่งเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. ความรุนแรงทางด้านร่างกาย ครูส่วนมากไม่เคยกระทำจนทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บส่วนที่เคยในลักษณะ เข็มคันตี บิดเนื้อหรือหยิก และใช้อุปกรณ์อื่นๆ และจากการกำกับดูแลนักเรียน

พบว่า นักเรียนในโรงเรียนเคยทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนทำให้ได้รับบาดเจ็บ โดยกระทำในลักษณะการต่อยกันมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่ามีเพื่อนถูกระทำจนทำให้ได้รับบาดเจ็บ ในลักษณะ ต่อย ตะและการเฉียน ในส่วนนักเรียนในโรงเรียนเคยกระทำผู้อื่นจนทำให้ได้รับบาดเจ็บ เคยทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บ และเคยทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บ พบว่า ส่วนมากอยู่ในหัวข้ออื่น ๆ ซึ่งได้ระบุไว้ว่าไม่พบข้อมูลที่บ่งชี้ได้ บริเวณที่ท่านเห็นหรือได้รับรายงานว่านักเรียนถูกระทำจนทำให้ได้รับบาดเจ็บ คือ บริเวณห้องเรียน รองลงมาเป็นสนามกีฬา โดยมีสาเหตุของการถูกทำร้ายมากที่สุดคือร่างกายอ่อนแอกว่า โดยส่วนใหญ่เมื่อเกิดปัญหาขึ้นแล้วนักเรียนแก้ปัญหาโดยการบอกครูฝ่ายปกครอง ส่วนครูแก้ปัญหาโดยบอกให้ครูคนอื่นทราบ และบอกครูที่ปรึกษา ในส่วนการลงโทษนักเรียนส่วนใหญ่ครูใช้วิธีลงโทษโดยว่ากล่าวตักเตือน เวลาที่นักเรียนมักจะไป ตบ ตี ตะ ต่อย ทะเลาะวิวาทหรือทำให้ร่างกายเพื่อนได้รับบาดเจ็บ คือ ช่วงเวลาปลอดจากครูอาจารย์ รองลงมาคือพักเที่ยง เมื่อมีเหตุการณ์ ชก ตบ ตี ตะ ต่อย ผลัก หรือทะเลาะวิวาทกันของนักเรียนเกิดขึ้น นักเรียนคนอื่น ๆ ในโรงเรียนที่เห็นเหตุการณ์เคยพยายามห้าม หรือพยายามหยุดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือไม่ พบว่า เคยทำบ่อย ๆ สาเหตุที่ทำให้นักเรียนอดทนไม่ได้ที่จะทะเลาะ ชก ตบ ตี ตะ ต่อย ผลัก หรือ ทำร้ายร่างกายเพื่อนให้ได้รับบาดเจ็บใน โรงเรียน ส่วนมากมาจากถูกเพื่อนด่าให้เจ็บที่ใจ ถูกด่าพ่อแม่ รองลงมาคือถูกเพื่อนทำร้ายร่างกายก่อน

2. ความรุนแรงทางเพศ พบว่า นักเรียนใน โรงเรียนส่วนมากไม่เคยถูกบุคคลอื่นกระทำ ในลักษณะของการลวนลามทางเพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศ ส่วนที่ตอบว่า เคย พบในลักษณะถูกจับต้อง ลูบคลำ ร่างกาย มากสุด รองลงมาคือให้ดูสื่อลามก โดยได้รับรายงานว่านักเรียนส่วนมากคุยกับเพื่อนเพศเดียวกัน รองลงมาคือเป็นกลุ่มทั้งหญิงและชาย และดูคนเดียว ซึ่งพบว่ามีกรกระทำอย่างน้อย 1 ครั้ง กลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมในลักษณะของการลวนลามทางเพศหรือละเมิดสิทธิทางเพศของนักเรียนพบว่า มากสุดคือ อื่น ๆ โดยระบุว่า ไม่ทราบข้อมูล ส่วนข้อรองลงมาคือมีทั้งเพื่อนในห้อง เพื่อนต่างโรงเรียนและคนในครอบครัว โดยได้รับรายงานว่านักเรียนใน โรงเรียนมักจะถูกลวนลามทางเพศ หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศโดยผู้ชายเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นอย่างอื่น ๆ คือไม่ทราบ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่มาลวนลามทางเพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศนักเรียนในโรงเรียนไม่ใช่คนเดิม สถานที่ ที่ท่านเห็นหรือได้รับรายงานว่านักเรียนมักจะถูกลวนลามทางเพศ หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศส่วนมากเป็นที่บ้าน เวลาที่ได้รับรายงานว่านักเรียนมักจะถูกลวนลามทางเพศ หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศ คือ อื่น ๆ ระบุว่าไม่ทราบ รองลงมาคือหลังเลิกเรียน และขณะอาศัยที่บ้านหรือที่พัก สาเหตุใดที่นักเรียนในโรงเรียนถูกลวนลามทางเพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศมากที่สุดคือ เพราะไว้ใจคนใกล้ชิด รองลงมาคือ อื่น ๆ ระบุว่าไม่ทราบ ส่วนใหญ่นักเรียนในโรงเรียนแก้ปัญหาเมื่อถูกลวนลามทางเพศ หรือถูก

ละเมิดสิทธิทางเพศ โดย เก็บไว้คนเดียวไม่บอกใคร รองลงมาคือบอกเพื่อนในการให้ความรู้ของครู เรื่องการล่วงละเมิดทางเพศหรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศกับนักเรียนส่วนมาก จะแทรกขณะสอน

3. ความรุนแรงทางจิตใจ พบว่า นักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่เคยถูกเพื่อนหรือบุคคลอื่น ทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ ส่วนในกรณีที่เคย อยู่ในลักษณะทำให้ได้รับความอับอาย ครูไม่เคยทำร้ายจิตใจ นักเรียน ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้เขาได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ ส่วนเคยประมาณ 3 ครั้ง และมากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป เหตุการณ์ที่ทำให้ครูมักจะทำร้ายจิตใจ นักเรียนควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ ได้แก่ นักเรียนไม่มีวินัย ไม่ตั้งใจเรียน มากสุด รองลงมาคือ นักเรียนทำผิดระเบียบของโรงเรียน และนักเรียนพูดไม่สุภาพ บุคคลกลุ่มที่มีพฤติกรรมในลักษณะทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ ของนักเรียนในโรงเรียนได้แก่ รุนพี่ และรุ่นเดียวกัน รองลงมาคือ อื่น ๆ ระบุว่าไม่เคย ครู และคนในครอบครัว เท่ากัน เวลาที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียนมักจะถูกทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ อื่น ๆ โดยระบุว่า นักเรียนไม่เคยถูกระทำมากที่สุด รองลงมา คือ ตอนเช้าก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียน ในเวลาพักเที่ยง เวลาไปทำธุระส่วนตัว และเวลาเรียน นักเรียนในโรงเรียนมักจะถูกทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยทั้งผู้หญิง หรือผู้ชาย รองลงมาได้แก่ อื่น ๆ โปรดระบุว่า ไม่ทราบข้อมูล ส่วนที่ระบุว่าผู้ชาย ในสองเดือนที่ผ่านมา ยังไม่ถูกทำร้ายเลยคิดเป็น ผู้หญิง น้อยสุด นักเรียนในโรงเรียนมักจะทำร้ายจิตใจเพื่อนหรือบุคคลอื่นควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผลทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ กับทั้งผู้หญิงและผู้ชายมากที่สุด รองลงมา อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล และในสองเดือนที่ผ่านมา ยังไม่ถูกรังแกเลย เหตุการณ์ที่นักเรียนใน โรงเรียนของท่านเคยถูกทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่เคยมักเกิดขึ้นมากที่สุดคือ อื่น ๆ ไม่ทราบข้อมูล รองลงมา ได้แก่ ในสองเดือนที่ผ่านมา ยังไม่เคยถูกทำร้ายเลย สุดท้ายเห็นว่า เคยเกิดขึ้น 2-3 ครั้งเท่านั้น สาเหตุที่นักเรียนใน โรงเรียนถูกทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์มากที่สุดคือ นักเรียนไม่ตามใจเขา รองลงมาคือ นักเรียนพูดไม่ไพเราะก่อนและ เกิดจากการเข้าใจผิด รวมทั้งอายุน้อยกว่า นักเรียนในโรงเรียนแก้ปัญหาอย่างไรเมื่อมีเรื่องทางจิตใจมีปัญหาทำให้ไม่สบายใจเกิดขึ้นมากที่สุดคือปรึกษาครู และบอกพ่อแม่ รองลงมาบอกผู้ใหญ่ที่ไว้ใจ ส่วนอื่น ๆ โดยระบุว่าไม่เคยมีปัญหา

4. ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความสูญเสียหรือการละเลย/ทอดทิ้ง พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ มีเรื่องที่ยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควรคือ เรื่องสถานะทางการเงินหรือค่าใช้จ่าย รองลงมา เป็นเรื่องของอาหารและการดูแลสุขภาพและอื่น ๆ ระบุว่าไม่ทราบข้อมูลมีค่าเท่ากัน คือ ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และนักเรียนในโรงเรียนเคยถูกปล่อยให้หิวอดอาหาร โดยไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัวครั้งนี้คือ อดอาหารเข้ามากสุด รองลงมาคือ อดอาหารเย็น มีจำนวนครั้งที่ คือ มากกว่า 3 ครั้ง มีสาเหตุมาจากพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องรีบไปทำงาน รองลงมาคือ ไม่มีพ่อแม่ ผู้ปกครองอยู่ด้วย นักเรียนส่วนใหญ่เคยถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวโดยไม่มีผู้ปกครองดูแล ส่วนที่ไม่ถูกปล่อยให้อยู่คนเดียว สาเหตุที่นักเรียนถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวโดยไม่มีผู้ปกครองดูแล มากที่สุดคือ พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องรีบไปทำงาน รองลงมาคือ พ่อแม่ยากจน นักเรียนไม่เคยถูกปล่อยให้หนาว โดยไม่มีเสื้อผ้าหรือผ้าห่ม ส่วนที่เคยมีสาเหตุ เพราะพ่อแม่ต้องนำเงินไปใช้จ่ายอย่างอื่น มากที่สุด รองลงมา คือ พ่อแม่ยากจน ซึ่งนักเรียนแก้ปัญหาเมื่อถูกปล่อยให้ โดยไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัว โดยปรึกษามากที่สุด รองลงมาคือปรับทุกข์กับเพื่อนและบอกพ่อแม่ กรณีเวลาเจ็บป่วยนักเรียน ได้รับการดูแลจากครอบครัวเป็นอย่างดี ที่ไม่ใช่กรณีนักเรียนเคยถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวหลาย วันทั้งๆที่เจ็บป่วย มากที่สุดเลือกกว่าอื่น ๆ โดยระบุว่า ไม่เคย ส่วนที่เคยเกิดขึ้น 2 - 3 ครั้งเท่านั้น ใน ส่วนของโรงเรียนแก้ปัญหาเมื่อนักเรียนไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ และคุ้มครองอย่างเหมาะสมเพียงพอ รวมถึงการถูกทอดทิ้งทางกาย ไม่ให้อาหารเพียงพอ ไม่ดูแลสุขภาพ ไม่ดูแลยามเจ็บป่วย ไม่คุ้มครอง จากอันตรายหรืออุบัติเหตุ โดยปรับทุกข์กับเพื่อนมากที่สุด รองลงมาปรึกษาครูและเก็บไว้คนเดียว ไม่บอกใคร

สรุปสภาพปัญหาความรุนแรงตามความคิดเห็นของผู้ปกครอง โดยแบ่งเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. ความรุนแรงทางด้านร่างกาย พบว่า ผู้ปกครองส่วนมากไม่เคยกระทำจนทำให้นักเรียน ได้รับบาดเจ็บ ส่วนเคย ในลักษณะเข็มนัด และการกีด นักเรียนในปกครองเคยทำร้ายร่างกายผู้อื่น จนทำให้ได้รับบาดเจ็บ ไม่เคย นักเรียนในปกครองส่วนมากไม่เคยถูกกระทำจนทำให้ได้รับบาดเจ็บ ส่วนที่เคย ในลักษณะถูกเตะมากที่สุด รองลงมาคือถูกต่อย นักเรียนในการปกครองของท่านเคย กระทำผู้อื่น จนทำให้ได้รับบาดเจ็บมากที่สุด คือ ในสองเดือนที่ผ่านมายังไม่เคยทำร้าย ร่างกายรองลงมาคืออื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล เห็นนักเรียนในการปกครองถูกกระทำ จนทำให้ได้รับบาดเจ็บมากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือ ในสองเดือนที่ผ่านมายังไม่เคยถูกรังแกเลย ผู้ปกครองเคยทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บมากที่สุด คือ อื่น ๆ รองลงมาคือในสองเดือนที่ผ่านมายังไม่เห็น บริเวณที่เห็นหรือได้รับรายงานว่านักเรียนใน ปกครองและถูกกระทำจนทำให้ได้รับบาดเจ็บ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือ สนามกีฬา ห้องเรียนและหลังโรงเรียนหรือบริเวณที่เปลี่ยว มีสาเหตุที่ถูกทำให้ร่างกาย

ของนักเรียนได้รับบาดเจ็บมากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือเคยขัดข้อง
 หมองใจกัน ร่างกายอ่อนแอกว่า ไม่ชอบหน้าไม่ชอบใจ ส่วนใหญ่นักเรียนแก้ปัญหาโดยบอกให้ครู
 คนอื่นทราบ รองลงมาคือ แจ้งผู้ปกครองของเพื่อนที่ถูกทำร้าย ผู้ปกครองแก้ปัญหาเมื่อเห็นหรือ
 ได้รับรายงานว่านักเรียนในปกครองของท่านถูกระทำจนได้รับบาดเจ็บ มากที่สุดโดยบอกครูที่
 ปรึกษา รองลงมาคือแจ้งผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นผู้กระทำ ท่านทำโทษนักเรียนคู่กรณีมาก
 ที่สุด คือ ว่ากล่าวตักเตือน รองลงมาคือให้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรม เวลาที่นักเรียน
 ในปกครองของท่านมักจะไป ตบ ตี เตะ ต่อย ทะเลาะวิวาทหรือทำให้ร่างกายเพื่อนได้รับบาดเจ็บ
 คือ อื่น ๆ โดยระบุว่า ไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือ หลังเลิกเรียน เมื่อมีเหตุการณ์ ชก ตบ ตี เตะ ต่อย
 ผลัก หรือทะเลาะวิวาทกันของนักเรียนเกิดขึ้น นักเรียนในปกครองของท่านที่เห็นเหตุการณ์เคย
 พยายามห้าม หรือ พยายามหยุดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มากที่สุด คือ เคยทำเป็นบางครั้งเท่านั้น
 รองลงมา คือ แทบจะไม่เคยทำเลย ท่านคิดว่าสิ่งใดต่อไปนี้นี้ทำให้นักเรียนในปกครองของท่าน
 อดทนไม่ได้ที่จะทะเลาะ ชก ตบ ตี เตะ ต่อย ผลัก หรือ ทำร้ายให้ร่างกายเพื่อนให้ได้รับบาดเจ็บ
 ในโรงเรียน มากที่สุดคือ ถูกคำพ่อแม่ รองลงมาคือถูกกลั่นแกล้งใส่ร้าย

2. ความรุนแรงทางเพศ พบว่า นักเรียนในปกครองของท่านไม่เคยถูกบุคคลอื่นกระทำใน
 ลักษณะของการล่วงลามทางเพศหรือละเมิดสิทธิทางเพศมากที่สุด เคยในลักษณะถูกจับต้อง ลูบคลำ
 ร่างกาย และให้ดูสื่อลามก เมื่อผู้ปกครองเห็นหรือได้รับรายงานว่านักเรียนในปกครองเคยดูสื่อ
 ลามกกับใคร พบว่า มากที่สุด คือ ไม่เคยดู รองลงมา คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล
 ผู้ปกครองเห็นหรือได้รับรายงานว่านักเรียนในปกครองเคยถูกบุคคลอื่นกระทำ ในลักษณะของการ
 ลวนลามทางเพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมา
 คือ มากกว่า 3 ครั้ง บุคคลกลุ่มที่มีพฤติกรรมในลักษณะของการลวนลามทางเพศหรือละเมิดสิทธิ
 ทางเพศของนักเรียน มากที่สุดคือ อื่น ๆ โดยระบุว่า ไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือเพื่อนในห้อง
 ผู้ปกครองเห็นหรือได้รับรายงานว่านักเรียนในปกครองของท่านมักจะถูกลวนลามทางเพศ หรือถูก
 ละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือ ในสองเดือนที่ผ่านมา
 มายังไม่ถูกลวนลามเลย ผู้ที่มาลวนลามทางเพศหรือละเมิดสิทธิทางเพศนักเรียนมากที่สุด คือ อื่น ๆ
 โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือ ไม่ใช่กลุ่มเดิมหรือคนเดิม สถานที่ที่ท่านเห็นหรือได้รับรายงาน
 ว่านักเรียนมักจะถูกลวนลามทางเพศ หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุดคือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่
 ทราบข้อมูล รองลงมาคือ หลังโรงเรียนหรือบริเวณที่เปลี่ยว ๆ เวลาที่ท่านเห็นหรือได้รับรายงานว่า
 นักเรียนมักจะถูกลวนลามทางเพศ หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุดคือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่
 ทราบข้อมูล รองลงมาคือ หลังเลิกเรียน เหตุการณ์ที่ท่านเห็นหรือได้รับรายงานว่านักเรียนเคย ถูกล
 ลวนลามทางเพศ หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศที่เคยเกิดขึ้นมากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบ

ข้อมูล สาเหตุใดที่นักเรียนในโรงเรียนของท่านถูกลวนลามทางเพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่า ไม่ทราบข้อมูล ร้อยละ รองลงมาเพราะไว้ใจคนใกล้ชิด ส่วนใหญ่นักเรียนแก้ปัญหาเมื่อถูก ลวนลามทางเพศ หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุดคือ บอกพ่อแม่ รองลงมา คือ อื่น ๆ โดยระบุว่า ไม่ทราบข้อมูล ท่านเคยให้ความรู้เรื่องการลวนลามทางเพศหรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศกับนักเรียนมากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือแทรกขณะรับประทานอาหาร และในช่วงโหม่งว่างของครอบครัว

3. ความรุนแรงทางจิตใจ พบว่า ผู้ปกครองได้รับรายงานว่านักเรียนในความปกครองเคยถูกเพื่อนหรือบุคคลอื่นทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือ ไม่เคย เคย ในลักษณะทำร้ายจิตใจ มากที่สุด รองลงมาคือ ทำให้ได้รับความอับอาย ท่านเห็นหรือได้รับรายงานว่านักเรียนในความปกครองของท่านเคยถูกเพื่อนหรือบุคคลอื่นทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล ร้อยละ รองลงมาคือ มากกว่า 3 ครั้ง ผู้ปกครองไม่เคย ทำร้ายจิตใจ ของนักเรียน ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้เขาได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ ส่วนเคย ในลักษณะทำร้ายจิตใจ รองลงมาคือทำให้ได้รับความอับอาย ผู้ปกครองเคยทำร้ายจิตใจนักเรียน ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้เขาได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือ มากกว่า 3 ครั้ง เหตุการณ์ใดที่ทำให้ผู้ปกครองมักจะทำร้ายจิตใจ นักเรียนควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุดคืออื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมา คือนักเรียนไม่มีวินัย และนักเรียนไม่ตั้งใจเรียน บุคคลกลุ่มที่มีพฤติกรรมในลักษณะทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่าและลดคุณค่าความเป็นมนุษย์มากที่สุดคือ เพื่อนในห้อง รองลงมาคือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล เวลาที่นักเรียนในโรงเรียนของท่านมักจะถูกทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือ อื่น ๆ รองลงมาคือ พักเที่ยง นักเรียนในความปกครองของท่านมักจะถูกทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่าและลดคุณค่าความเป็นมนุษย์มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือทั้งผู้หญิงและผู้ชาย นักเรียนในความปกครองของท่านมักจะทำร้ายจิตใจเพื่อนหรือบุคคลอื่น ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือในสองเดือนที่ผ่านมายังไม่ถูกรังแกเลย รองลงมา คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล เหตุการณ์ที่นักเรียนในความปกครองของท่านเคยถูกทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย

รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ ที่เคยเกิดขึ้นมากที่สุด คือในสองเดือนที่ผ่านมายังไม่เคยถูกทำร้ายเลย สาเหตุที่นักเรียนในความปกครองของท่านถูกทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือเขาพูดไม่ไพเราะก่อนรองลงมาคือนักเรียนไม่ตามใจเขา นักเรียนในความปกครองของท่านแก้ปัญหาอย่างไรเมื่อมีเรื่องทางจิตใจมีปัญหาทำให้ไม่สบายใจเกิดขึ้น มากที่สุดคือบอกพ่อแม่ รองลงมาคือปรับทุกข์กับเพื่อน และปรึกษาครู

4. ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความสูญเสียหรือการทะเลาะ/ทอดทิ้ง พบว่า เรื่องที่นักเรียนในความปกครองของท่านและนักเรียนในโรงเรียนมักไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือ อาหาร และการดูแลสุขภาพ นักเรียนในความปกครองของท่านไม่เคยถูกปล่อยให้อดอาหาร โดยไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัว มากที่สุด ส่วนเคย ในเวลาอาหารเช้ามากที่สุด นักเรียนในความปกครองของท่านเคยถูกปล่อยให้อดอาหาร โดยไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัวบ่อยมากที่สุดคือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือ 1 ครั้ง สาเหตุที่นักเรียนในความปกครองและนักเรียนในโรงเรียนของท่านถูกละเลยทอดทิ้ง โดยถูกปล่อยให้อดอาหาร มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมา คือพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องรีบไปทำงาน นักเรียนในความปกครองของท่านไม่เคยถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวโดยไม่มีผู้ปกครองดูแลมากที่สุด เคยในเวลาเช้า และกลางวันมากที่สุด สาเหตุที่นักเรียนในความปกครองหรือนักเรียนในโรงเรียนของท่านถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวโดยไม่มีผู้ปกครองดูแล มากที่สุด คือพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องรีบไปทำงาน รองลงมาคือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่เคย นักเรียนในความปกครองของท่านไม่เคยถูกปล่อยให้หนาวโดยไม่มีเสื้อผ้าหรือผ้าห่มใช้ เคย สาเหตุที่นักเรียนในความปกครองของท่านหรือนักเรียนในโรงเรียนของท่านถูกปล่อยให้หนาวโดยไม่มีเสื้อผ้าหรือผ้าห่ม มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่เคย รองลงมาคือ พ่อแม่ยากจนและพ่อแม่ต้องนำเงินไปใช้จ่ายอย่างอื่น นักเรียนในความปกครองของท่านหรือนักเรียนในโรงเรียนแก้ปัญหาเมื่อถูกปล่อยไว้ โดยไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัว มากที่สุด คือบอกพ่อแม่ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่เคย รองลงมาคือบอกผู้ใหญ่ที่ไว้ใจ เวลาเจ็บป่วยนักเรียนในความปกครองของท่านได้รับการดูแลจากครอบครัว ไม่ได้รับการดูแล นักเรียนในความปกครองของท่านเคยถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวหลายวันทั้ง ๆ ที่เจ็บป่วย มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าได้ดูแล รองลงมาคือในสองเดือนที่ผ่านมาไม่เคย นักเรียนในความปกครองแก้ปัญหาเมื่อ เขาไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ และคุ้มครองอย่างเหมาะสมเพียงพอ รวมถึงการถูกทอดทิ้งทางกาย ไม่ให้อาหารเพียงพอ ไม่ดูแลสุขภาพ ไม่ดูแลยามเจ็บป่วย ไม่คุ้มครองจากอันตรายหรืออุบัติเหตุ มากที่สุด คือ เก็บไว้คนเดียวไม่บอกใคร รองลงมา คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล

สรุปสภาพปัญหาความรุนแรงตามความคิดเห็นของนักเรียน โดยแบ่งเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. ความรุนแรงทางด้านร่างกาย พบว่า นักเรียนเคยถูกทำร้ายจนทำให้ได้รับบาดเจ็บ เช่น กระดุกหัก เลือดออกภายใน ฟกช้ำ แผลไฟไหม้ ได้รับสารพิษ รวมถึงการทะเลาะวิวาท ไม่เคย เคยในลักษณะ ตะ มากที่สุด รองลงมา คือ เมียนตี นักเรียนเคยทำร้ายร่างกายผู้อื่น จนทำให้ได้รับบาดเจ็บ เช่น กระดุกหัก เลือดออกภายใน ฟกช้ำ แผลไฟไหม้ ได้รับสารพิษ รวมถึงการทะเลาะวิวาท ไม่เคย เคยในลักษณะ ตะ รองลงมาคือ เมียนตี กัด ต่อย นักเรียนเคยเห็นเพื่อนถูกกระทำจนทำให้ได้รับบาดเจ็บ เช่น กระดุกหัก เลือดออกภายใน ฟกช้ำ แผลไฟไหม้ ได้รับสารพิษ รวมถึงการทะเลาะวิวาท ไม่เคย เคยในลักษณะ ตะ มากที่สุด รองลงมา คือ กัดและต่อย นักเรียนเคยกระทำผู้อื่น จนทำให้ได้รับบาดเจ็บ เช่น กระดุกหัก เลือดออกภายใน ฟกช้ำ แผลไฟไหม้ ได้รับสารพิษ รวมถึงการทะเลาะวิวาท มากที่สุดในสองเดือนที่ผ่านมา ยังไม่เคยทำร้ายร่างกาย รองลงมา คือ เคยทำร้ายร่างกาย 2-3 ครั้ง นักเรียนถูกกระทำจนทำให้ได้รับบาดเจ็บ บาดเจ็บ เช่น กระดุกหัก เลือดออกภายใน ฟกช้ำ แผลไฟไหม้ ได้รับสารพิษ รวมถึงการทะเลาะวิวาท มากที่สุด คือ เคยเกิดขึ้น 2-3 ครั้งเท่านั้น รองลงมาคือ ในสองเดือนที่ผ่านมา ยังไม่เคยถูกรังแกเลย นักเรียนเคยเห็นเพื่อนถูกกระทำทำให้ได้รับบาดเจ็บ เช่น กระดุกหัก เลือดออก ภายใน ฟกช้ำ แผลไฟไหม้ได้รับสารพิษ รวมถึงการทะเลาะวิวาท มากที่สุด เคยเห็นสัปดาห์ละครั้ง รองลงมาคือ เคยเห็น 2-3 ครั้ง บริเวณที่นักเรียนกระทำผู้อื่น จนทำให้ได้รับบาดเจ็บ เช่น กระดุกหัก เลือดออกภายใน ฟกช้ำ แผลไฟไหม้ ได้รับสารพิษ รวมถึงการทะเลาะวิวาท คือ ห้องเรียน รองลงมา คือ สนามกีฬา บริเวณที่นักเรียนเคยเห็นเพื่อนถูกกระทำจนทำให้ได้รับบาดเจ็บ คือ ห้องเรียน รองลงมา คือ สนามกีฬา สาเหตุที่ทำให้นักเรียนถูกทำร้ายร่างกายของนักเรียนได้รับบาดเจ็บ มากที่สุด คือ ไม่ชอบหน้าไม่ชอบใจ และร่างกายอ่อนแอกว่า รองลงมาคือเคยขัดข้องหมองใจกัน นักเรียนแก้ปัญหาเมื่อถูกกระทำจนได้รับบาดเจ็บ มากที่สุด คือ บอกให้ผู้อื่นทราบ รองลงมาคือ ตอบได้หรือต่อสู้กลับในทันที นักเรียนแก้ปัญหาเมื่อเห็นเพื่อนถูกกระทำจนได้รับบาดเจ็บ มากที่สุด คือ บอกครูที่ปรึกษา รองลงมา คือ บอกครูฝ่ายปกครอง เวลาที่นักเรียนมักจะไป ตบ ตี ตะ ต่อย ทะเลาะวิวาทหรือทำให้ร่างกายเพื่อนได้รับบาดเจ็บ คือ หลังเลิกเรียน ร้อยละ รองลงมา คือ ปลอดภัยจากครูอาจารย์ เมื่อมีเหตุการณ์ ชก ตบ ตี ตะ ต่อย ผลัก หรือทะเลาะวิวาทกันของนักเรียนเกิดขึ้น นักเรียนคนอื่น ๆ ที่เห็นเหตุการณ์เคยพยายามห้าม หรือ พยายามหยุดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ เคยทำเป็นบางครั้งเท่านั้น รองลงมา คือ เคยทำนาน ๆ ครั้งเท่านั้น นักเรียนคิดว่าสิ่งที่ทำให้นักเรียนอดทนไม่ได้ที่จะทะเลาะ ชก ตบ ตี ตะ ต่อย ผลัก หรือ ทำร้ายให้ร่างกายเพื่อนให้ได้รับบาดเจ็บในโรงเรียน มากที่สุด คือ ถูกด่าพ่อแม่ รองลงมา คือ ถูกเพื่อนทำร้ายร่างกายก่อน

2. ความรุนแรงทางเพศ พบว่า นักเรียนเคยถูกบุคคลอื่นกระทำในลักษณะของการ ลวนลามทางเพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุด คือ ไม่เคย ส่วนที่เคยในลักษณะให้นักเรียน

เป็นผู้จับต้อง ลูบคลำ ร่างกายตนเอง และถูกจับต้อง ลูบคลำ ร่างกาย นักเรียนไม่เคยคู่มือลามก
 รองลงมา คือ คู่มือเพื่อนเพศเดียวกัน นักเรียนเคยถูกบุคคลอื่นกระทำ ในลักษณะของการ ลวนลาม
 ทางเพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่เคย รองลงมา คือ 1 ครั้ง
 นักเรียนเคยเห็นเพื่อนหรือเพื่อนเล่าให้ฟังว่าถูกบุคคลอื่นกระทำในลักษณะของการลวนลามทางเพศ
 หรือละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่เคย รองลงมา คือ 1 ครั้ง บุคคลกลุ่มใด
 ที่มีพฤติกรรมในลักษณะของการลวนลามทางเพศหรือละเมิดสิทธิทางเพศของนักเรียน มากที่สุด คือ
 อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่เคย รองลงมาคือ เพื่อนในห้อง รุ่นพี่ นักเรียนมักจะถูกลวนลามทางเพศ หรือ
 ถูกละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุด คือ กระทั่งหรือกลุ่มรักร่วมเพศ รองลงมา คือ อื่น ๆ โดยระบุว่า
 ไม่เคย ผู้ที่ลวนลามทางเพศหรือละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุด คือ ภายในบ้านหรือที่พัก
 รองลงมา คือ เป็นคนกลุ่มเดิม และอื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล สถานที่ที่นักเรียนมักจะถูกลวนลามทางเพศหรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศ
 มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือที่บ้าน เวลาใดที่นักเรียนมักจะถูกลวนลามทางเพศ หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศ
 มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมา คือ ขณะอาศัยที่บ้านหรือที่พัก เหตุการณ์ที่นักเรียน
 เคย ถูกลวนลามทางเพศหรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศ ที่เคยเกิดขึ้น มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่
 ทราบข้อมูล รองลงมา คือ ในสองเดือนที่ผ่านมายังไม่เคยถูกลวนลามเลย สาเหตุที่จะทำให้นักเรียน
 ถูกลวนลามทางเพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุด คือ เป็นแฟนหรือคนรัก รองลงมาคืออื่น ๆ
 โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล นักเรียนแก้ปัญหาเมื่อถูก ลวนลามทางเพศ หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศ
 มากที่สุด คืออื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมา คือ บอกพ่อแม่

3. ความรุนแรงทางจิตใจ พบว่า นักเรียนเคยถูกเพื่อนหรือบุคคลอื่น ทำร้ายจิตใจควบคุม
 บังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่า ไม่เคย กรณีเคยใน
 ลักษณะ ทำร้ายจิตใจ มากที่สุด รองลงมา คือ ทำให้ได้รับความอับอาย นักเรียนเคยถูกเพื่อนหรือ
 บุคคลอื่นทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลด
 คุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุด มากกว่า 3 ครั้ง รองลงมา คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล
 นักเรียนเคย ทำร้ายจิตใจ ของเพื่อนหรือบุคคลอื่น ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้เขาได้รับ
 ความอับอายรู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือ เคย ในลักษณะ ทำร้ายจิตใจ
 มากที่สุด รองลงมา คือ ทำให้ได้รับความอับอาย นักเรียนเคย ทำร้ายจิตใจ ของเพื่อนหรือบุคคลอื่น
 ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้เขาได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์
 มากที่สุด คืออื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมา คือ 1 ครั้ง นักเรียนเคยเห็นเพื่อนถูกบุคคลอื่น
 ทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่า
 ความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือ มากกว่า 3 ครั้ง

บุคคลกลุ่มที่มีพฤติกรรมในลักษณะทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผลทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของนักเรียนและเพื่อน มากที่สุด คือ เพื่อนในห้อง รองลงมา คือ รุ่นพี่ เวลาที่นักเรียนและเพื่อนมักจะถูกทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือพักเที่ยง นักเรียนมักจะถูกทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่าและลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือ ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย นักเรียนมักจะทำร้ายจิตใจเพื่อนหรือบุคคลอื่น ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่า ความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เหตุการณ์ที่นักเรียนเคยถูกทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมา คือ สักด่าห้ละครั้ง สาเหตุที่นักเรียนถูกถูกทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มากที่สุด คือ เข้าใจผิด รองลงมาคือนักเรียนไม่ตามใจเขา นักเรียนแก้ปัญหาเมื่อมีเรื่องทางจิตใจมีปัญหาทำให้ไม่สบายใจเกิดขึ้น มากที่สุด คือปรับทุกข์กับเพื่อน รองลงมาคือปรึกษาครู

4. ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความสูญเสียหรือการละเลย/ทอดทิ้ง พบว่า เรื่องที่นักเรียนมักไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมา คือ อาหาร นักเรียนไม่เคยถูกปล่อยให้หอดอาหาร โดยไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัว กรณีเคย ในเวลาอาหารเช้า มากที่สุด รองลงมา คือ อาหารเย็น นักเรียนเคยถูกปล่อยให้หอดอาหาร โดยไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัว มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือ 1 ครั้ง สาเหตุที่นักเรียนถูกละเลยทอดทิ้งโดยถูกปล่อยให้หอดอาหาร มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมา คือ พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องรีบไปทำงาน นักเรียนไม่เคยถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวโดยไม่ มีผู้ปกครองดูแล กรณีเคย เป็นในเวลากลางวัน มากที่สุด รองลงมาคือ กลางวัน สาเหตุที่นักเรียนถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวโดยไม่ มีผู้ปกครองดูแล มากที่สุด คือ พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องรีบไปทำงาน รองลงมา คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล นักเรียนไม่เคยถูกปล่อยให้หนาวโดยไม่มีเสื้อผ้า หรือผ้าห่ม กรณีเคย มีสาเหตุที่นักเรียนถูกปล่อยให้หนาวโดยไม่มีเสื้อผ้าหรือผ้าห่ม มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือ พ่อแม่ต้องนำเงินไปใช้จ่ายอย่างอื่น นักเรียนแก้ปัญหาอย่างไรเมื่อถูกปล่อยให้ไว้ โดยไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัว มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือ เก็บไว้คนเดียวไม่บอกใคร บอกพ่อแม่ เวลาเจ็บป่วยนักเรียนได้รับการดูแลจากครอบครัวเป็นอย่างดี มากที่สุด นักเรียนเคยถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียวหลายวันทั้ง ๆ ที่เจ็บป่วย มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมาคือในสองเดือนที่ผ่านมายังไม่เคย

นักเรียนแก้ปัญหาเมื่อไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ และคุ้มครองอย่างเหมาะสมเพียงพอ รวมถึงการถูกทอดทิ้งทางกาย ไม่ให้อาหารเพียงพอ ไม่ดูแลสุขภาพ ไม่ดูแลยามเจ็บป่วย ไม่คุ้มครองจากอันตรายหรืออุบัติเหตุ มากที่สุด คือ อื่น ๆ โดยระบุว่าไม่ทราบข้อมูล รองลงมา คือ เก็บไว้คนเดียวไม่บอกใคร

1.2 สรุปผลการดำเนินการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนบ้านคำแคนโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

ผลการศึกษาแนวทางการดำเนินการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนบ้านคำแคนโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง โดยการพัฒนาครู และนักเรียนให้มีความสามารถในการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน สรุปผลได้ ดังนี้

1. สรุปขั้นเตรียมความพร้อม

รับสมัครนักเรียนผู้มีจิตอาสา และตัวแทนนักเรียนที่ได้รับการเลือกตั้งและความไว้วางใจจากเพื่อนในห้อง จากแบบคัดกรองนักเรียน ใบสมัคร และการทำสัญญา

จากการรับสมัครนักเรียน ในช่วงชั้นที่ 2 ที่มีจิตอาสา และคัดเลือกจากใบสมัคร และแบบคัดกรองนักเรียน ทำให้ได้นักเรียนที่เป็นตัวแทนของกลุ่มนักเรียนผู้มีจิตอาสาจำนวน 6 คน โดยเป็นนักเรียนชาย จำนวน 2 คน เป็นนักเรียนหญิงจำนวน 4 คน และจากนักเรียนที่ได้รับการเลือกตั้งโดยความไว้วางใจจากเพื่อนในช่วงชั้นที่ 2 จากการโหวตโดยการทำสัญญา ได้กลุ่มตัวแทนนักเรียน จำนวน 6 คน โดยเป็นนักเรียนหญิงทั้งหมด จำนวน 6 คน รวมนักเรียนทั้งหมดที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้จำนวน 12 คน โดยมีครูผู้รับผิดชอบฝ่ายปกครองและระบบดูแลผู้เรียนจำนวน 1 คน รวมครูและนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ทั้งหมด จำนวน 13 คน

2. สรุปขั้นให้ความรู้

จากการให้ความรู้กับกลุ่มนักเรียนที่เป็นตัวแทน โดยการฝึกอบรมจำนวน 2 ครั้ง ดังนี้

2.1 จากผลการจัดทำโครงการอบรมโดยยุติธรรมจังหวัด และควบคุมประพฤติจังหวัด ตามโครงการ “เสริมสร้างความสมานฉันท์ในสถานศึกษา” ให้กับครูและนักเรียน พบว่า ทำให้ครูและนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับความสมานฉันท์ในสถานศึกษา ดังนี้จากตารางที่ 5 แสดงคะแนนทดสอบก่อนและหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรม ได้แก่ ครูจำนวน 1 คน และนักเรียนจำนวน 12 คน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เข้ารับการอบรมเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบก่อนเข้ารับการอบรม เท่ากับ 7.15 และค่าเฉลี่ย ของคะแนนแบบทดสอบหลังเข้ารับการอบรม เท่ากับ 16.00 แสดงว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น

จากผลการจัดทำโครงการอบรมโดยยุติธรรมจังหวัด และควบคุมประพฤติจังหวัด ตามโครงการ “เสริมสร้างความสมานฉันท์ในสถานศึกษา” ให้กับครูและนักเรียน พบว่า ทำให้ครูและนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอบรม โดยจากการสังเกต พฤติกรรมการให้ความสนใจ และการแสดงออกขณะรับการฝึกอบรม ตามแบบสังเกตที่สร้างขึ้น โดยมีพฤติกรรมชี้วัด โดยสรุป ดังนี้

นักเรียนให้ความสนใจและตั้งใจฟังตลอดการอบรม และมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเห็นได้จากการที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกกิจกรรมในการอบรม โดยเป็นตัวแทนกลุ่มในการออกไปนำเสนอกิจกรรมกลุ่มหลาย ๆ กิจกรรม พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรมทุกกิจกรรมทุกคนด้วยความสนุกสนาน และใบหน้าตื่นเต้นมีความสุข นักเรียนมีส่วนร่วมในการนำเสนอและแสดงความคิดเห็นพร้อมกับสอบถามวิทยากรในการอบรมในเรื่องที่เขาไม่ชัดเจนตลอดการอบรม และหลังจากนั้น เขากลับมาเล่าเรื่องที่ได้รับรู้จากการอบรมให้เพื่อน ๆ ที่อยู่โรงเรียนฟังอย่างตื่นเต้นกับข้อความรู้ที่พวกเขาได้รับและสามารถเขียนรายงานย้อนหลังในเรื่องที่ได้เข้ารับการอบรมได้ชัดเจนถูกต้อง นักเรียนสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา เช่น หลังจากได้รับความรู้แล้ว มีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจ พวกเขาจะบอกเพื่อน ๆ ว่า “รู้ไหมว่าสิ่งที่เรากำลังทำมันเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก” และเพื่อน ๆ ก็จะให้เขาอธิบายให้ฟังว่าสิทธิเด็กได้แก่อะไรบ้าง ซึ่งพวกเขาสามารถอธิบายถ่ายทอดให้เพื่อนได้ถูกต้องชัดเจน

ครูให้ความสนใจและตั้งใจฟังตลอดการอบรม และมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเห็นได้จาก การที่ครูเข้าร่วมอธิบายเพิ่มเติมให้กับนักเรียนที่เข้ารับการอบรมเพิ่มเติมในข้อคำถามที่พวกเขายังไม่ชัดเจนในคำตอบดูแลนักเรียนปฏิบัติตามกรกฎอย่างใกล้ชิด ครูมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกกิจกรรมในการอบรม โดยออกมาช่วยกำกับดูแลอธิบายเพิ่มเติมให้กับนักเรียนฟังช่วยวิทยากรอีกแรงหนึ่ง และกลับมาเล่าเรื่องที่ได้รับรู้จากการอบรมให้นักเรียนที่อยู่โรงเรียนฟังหน้าเสาธง โดยให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวแทนช่วยกันเล่าให้พี่ ๆ เพื่อนและน้อง ๆ ฟัง หลังจากนั้นให้นักเรียนเขียนรายงานย้อนหลังในเรื่องที่ได้เข้ารับการอบรมส่งให้ชัดเจนถูกต้อง

จากผลการจัดทำโครงการอบรมโดยยุติธรรมจังหวัด และควบคุมประพฤติจังหวัด ตามโครงการ “เสริมสร้างความสมานฉันท์ในสถานศึกษา” ให้กับครูและนักเรียน พบว่าทำให้ครูและนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอบรม โดยจากแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยมีพฤติกรรมชี้วัด ดังนี้

นักเรียนจากประเด็นในการสัมภาษณ์ ที่ว่า ก่อนเข้ารับการอบรม นักเรียนมีความเข้าใจความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้หรือไม่อย่างไร : นักเรียนเห็นว่าก่อนเข้ารับการอบรมนักเรียนไม่มีความเข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการอบรมเท่าใดนักแต่ก็ตั้งใจฟังไปก่อนตามหน้าที่ของผู้ฟังที่ดี และจากคำถามที่ว่า ภายหลังจากเข้ารับการอบรมนักเรียนมีความตระหนัก

และเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้หรือไม่อย่างไร : นักเรียนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการอบรมมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมจะเห็นได้จากนักเรียนมีการการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาเช่นหลังจากกลับไปสถานศึกษาแล้วมีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเป็นเรื่องที่ละเมิดสิทธิเด็ก พวกเขา ก็จะบอกเพื่อน ๆ ว่า “รู้ใหม่ว่าสิ่งที่เรากำลังทำมันเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก” และเพื่อนก็จะให้เขาอธิบายให้ฟังว่าสิทธิเด็กได้แก่อะไรบ้าง และนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรมครั้งนี้หรือไม่อย่างไร : นักเรียนได้ช่วยกันคิดและสรุปเรื่องราวจากภาพ เป็นตัวแทนกลุ่มในการออกไปนำเสนอ ร่วมแสดงการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง และเล่นเกมอย่างสนุกสนาน จากการอบรมนักเรียนได้รับความรู้และได้สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษาอย่างไร : นักเรียนสามารถระบุได้ว่าการกระทำใดเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิเด็ก การกระทำใดทำแล้วผิดกฎหมาย โดยนำมาบอกเล่าซึ่งถูกซึ่งผิดการกระทำของเพื่อน ๆ และคนรอบ ๆ ข้างได้ และนักเรียนมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการจัดการอบรมในครั้งนี้ คือ อยากให้มีการอบรมหลาย ๆ ครั้ง และอยากรู้เรื่องต่าง ๆ ของสังคมมากขึ้น

ครูจากประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ว่าก่อนเข้ารับการอบรม ท่านมีความเข้าใจ ความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้หรือไม่อย่างไร ครู : ก่อนเข้ารับการอบรมพอมีความเข้าใจรู้ความเข้าใจอยู่บ้าง และแต่ไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้เท่าที่ควร และหลังเข้ารับการอบรม : ครูมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้มากขึ้น โดยจากที่ไม่เคยใส่ใจในสิทธิเด็กที่เขาควรได้แต่หลังการอบรมมีความเข้าใจมากขึ้น และเห็นความสำคัญโดยจะปฏิบัติให้ถูกต้องมากขึ้นต่อเด็ก ๆ ในสิ่งที่เขาควรได้รับ สำหรับการได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรมครั้งนี้คือ : ครูได้ช่วยดูแลอย่างใกล้ชิดในการทำกิจกรรมกลุ่ม และอธิบายเพิ่มเติมในแต่ละกิจกรรมให้นักเรียนเข้าใจเพิ่มมากขึ้นในกิจกรรมกลุ่ม ส่วนความรู้ที่ได้รับและได้สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษานั้น : ครูได้คิดที่จะทำโครงการเพื่อเด็ก ๆ ในเรื่องที่ได้รับการอบรมมา สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ครูมีต่อการจัดการอบรมในครั้งนี้ คือ : ระยะเวลาในการอบรมน้อยเกินไปอาจทำให้กิจกรรมไม่มากพอที่จะนำไปใช้ได้ถูกต้อง

3. สรุปขั้นฝึกอบรม

อบรมเชิงปฏิบัติการ “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง” สถานศึกษาเครือข่ายยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น ณ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2553 ณ ห้อง 1507 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม

จากผลการจัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง” สถานศึกษาเครือข่ายยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น ณ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2553 ณ ห้อง 1507 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม โดยมีพฤติกรรมชี้วัด ดังนี้

จากตารางที่ 6 แสดงคะแนนทดสอบก่อนและหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรม ได้แก่ ครูจำนวน 1 คน และนักเรียน จำนวน 12 คนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่เข้ารับการอบรมเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบก่อนเข้ารับการอบรม เท่ากับ 7.69 และค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบหลังเข้ารับการอบรม เท่ากับ 16.85 แสดงว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น

จากผลการจัดทำจากผลการจัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง” สถานศึกษาเครือข่ายยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น ณ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2553 ณ ห้อง 1507 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมอบรมให้กับครูและนักเรียน พบว่า ทำให้ครูและนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่เข้ารับการอบรม โดยจากการสังเกต พฤติกรรมการให้ความสนใจและการแสดงออกขณะรับการฝึกอบรม ตามแบบสังเกตที่สร้างขึ้น โดยมีพฤติกรรมชี้วัด ดังนี้

นักเรียนให้ความสนใจและตั้งใจฟังตลอดการอบรม และมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเห็นได้จากการที่เขากลับมาเล่าเรื่องที่ได้รับความรู้จากการอบรมให้เพื่อน ๆ ที่อยู่ที่โรงเรียนฟังอย่างตื่นเต้นกับข้อความรู้ที่พวกเขาได้รับ และสามารถเขียนรายงานย้อนหลังในเรื่องที่ได้เข้ารับการอบรมได้ชัดเจนถูกต้องพร้อมทั้งเริ่มที่จะเป็นนักเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางให้เพื่อน ๆ ในการเกิดข้อขัดแย้งเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้และนักเรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกกิจกรรมในการอบรมโดยเป็นตัวแทนกลุ่มในการออกไปนำเสนอกิจกรรมกลุ่มหลายๆกิจกรรมและสามารถฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางได้ถูกต้องในระดับดี ดังที่วิทยากรให้คำติชมหลังการแสดงจบพร้อมทั้งนักเรียนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรมทุกกิจกรรมทุกคนด้วยความสนุกสนานและใบหน้าตื่นเต้นมีความสุข นักเรียนมีส่วนร่วมในการนำเสนอและแสดงความคิดเห็นพร้อมกับสอบถามวิทยากรในการอบรมในเรื่องที่เขาไม่ชัดเจนโดยการถามต่อกับครูหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อที่จะเป็นนักเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่ดี และที่สังเกตเห็นคือนักเรียนมีการสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาได้ เป็นอย่างดี คือ การแสดงบทบาทสมมุติ การเกิดความขัดแย้งและการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งการเข้าไปห้ามและนำคู่กรณีไปสู่ห้องเจรจาไกล่เกลี่ยและแสดงบทบาทการเจรจาไกล่เกลี่ยได้ดี ตามคำชมของวิทยากรผู้ฝึก ตลอดจนการควบคุมประพฤติได้เรียบร้อย แสดงว่านักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้เป็นอย่างดี และตลอดวันของการอบรมนักเรียน

มีส่วนร่วมในการนำเสนอและแสดงความคิดเห็นพร้อมกับสอบถามวิทยากรในการอบรมในเรื่องที่เขาไม่ชัดเจนตลอดเวลาเพื่อที่จะเป็นนักเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่ดี

ครูให้ความสนใจและตั้งใจฟังตลอดการอบรม และมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเห็นได้จากการที่ครูมีคำพูดคำหนึ่งกับผู้วิจัยว่า “กลับไปฟังจะคิดโครงการเพื่อที่จะนำเสนอผู้อำนวยการโรงเรียนในการที่จะสานต่อการฝึกนักเรียนให้เป็นนักเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางให้ได้” ครูมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกกิจกรรมในการอบรม โดยออกมาช่วยกำกับดูแลอธิบายเพิ่มเติมให้กับนักเรียนฟังช่วยวิทยากรอีกแรงหนึ่งในทุกกิจกรรมที่นักเรียนร้องขอตลอดจนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรมทุกกิจกรรมด้วยความสนใจ ครูมีการการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา โดยขณะที่อบรมได้นำโครงการแบบคร่าว ๆ ที่ได้เขียนขึ้นมาให้ผู้วิจัย โดยมีชื่อโครงการ ที่ชื่อว่า ผู้พิทักษ์ยุติธรรมน้อยในโรงเรียน เพื่อบรรจุในแผนงานโครงการไทยเข้มแข็ง ของโรงเรียนบ้านคำแคน เพื่อนำเสนอสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 2 ในการขยายผลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปปฏิบัติจริงร่วมกับโรงเรียนแม่ข่ายโครงการไทยเข้มแข็งอีก จำนวน 5 โรงเรียน ต่อไปในงานที่คุณครูผู้ร่วมวิจัยรับผิดชอบ

จากผลการจัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง” สถานศึกษาเครือข่ายยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น ให้กับครูและนักเรียน พบว่า ทำให้ครูและนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอบรม โดยจากแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยมีพฤติกรรมชีวิต ดังนี้

สำหรับนักเรียนในประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ว่าก่อนเข้ารับการอบรม นักเรียนมีความเข้าใจความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้หรือไม่อย่างไร คือ : ก่อนเข้ารับการอบรมนักเรียนไม่มีความเข้าใจและแต่ก็เห็นความสำคัญของการอบรมเพราะเชื่อว่าการอบรมจะทำให้เขาสนุกสนานและมีความรู้เพิ่มขึ้นและภายหลังเข้ารับการอบรม นักเรียน มีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้หรือไม่อย่างไร : นักเรียนมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมจึงได้ตั้งใจที่จะฝึกการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางอย่างจริงจังและสามารถแสดงออกมาได้อย่างถูกต้องชัดเจนในบทบาทสมมุติที่ได้รับ ตลอดการอบรม นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรมครั้งนี้คือ : นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องการฟังอย่างตั้งใจ การฟังเรื่องราวอย่างมีสมาธิ เพื่อให้สามารถแยกแยะ และจับประเด็นสำคัญในการฟังได้ จากการได้ออกไปนำเสนอเมล็ดพันธุ์แห่งความดีของแต่ละคน และการออกไปนำเสนอภาพที่ตัวเองวาด เป็นการฝึกการฟังอย่างตั้งใจและวิเคราะห์แยกแยะในสิ่งที่เขาเล่าว่า เรื่องราวจริง ๆ แล้วเป็นอย่างไร และอะไร เรียกว่าใจความสำคัญ นักเรียนได้รับความรู้และได้สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา คือ : นักเรียนสามารถระบุได้ว่าขั้นตอนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางมีอะไรบ้าง จะต้องทำอย่างไร โดยสามารถนำไปใช้ได้เลยที่สถานศึกษา และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่นักเรียนมีต่อการจัดการอบรมในครั้งนี้ คือ : นักเรียนเห็นว่าเป็นการอบรม

ที่สนุกสนานและเต็มไปด้วยประโยชน์มากมายเพราะนอกจากจะได้รับความรู้ ในเทคนิคที่จำเป็น สำหรับการเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยที่ดีแล้ว ยังได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยได้เล่นบทบาทสมมุติและการได้ดูแลกลุ่มอื่น ๆ แสดงบทบาทสมมุติให้คุณทำให้สนุกสนาน เป็นขั้นตอนวิธีการนำการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางไปใช้ได้อย่างแท้จริง หลาย ๆ เรื่องหลาย ๆ กรณี

ครูจากประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ว่าก่อนเข้ารับการอบรม ท่านมีความเข้าใจ ความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้หรือไม่อย่างไร ครู : ก่อนเข้ารับการอบรมพอมีความเข้าใจ รู้ความเข้าใจอยู่บ้าง และตระหนักและเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้อยู่แล้ว และภายหลังเข้ารับการอบรม : ครูมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้มากขึ้นกว่าเดิม เพราะเป็นการฝึกอบรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงดังนั้นจึงพลาดไม่ได้ คุณครูได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรมครั้งนี้คือ : ครูได้ช่วยอธิบายเพิ่มเติมในแต่ละกิจกรรมให้นักเรียนเข้าใจเพิ่มมากขึ้น และช่วยจดจำข้อความสำคัญที่ไม่น่าลืมในการนำไปใช้ในการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางให้กับนักเรียน และได้สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษาโดย : ครู ได้คิดที่จะทำโครงการสำหรับเด็ก ๆ ชื่อว่า โครงการ ผู้พิทักษ์ยุติธรรมน้อยในโรงเรียน เพื่อบรรจุในแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็งร่วมกับโรงเรียนลูกข่ายอีก 5 โรงเรียน เพื่อช่วยกันนำกิจกรรมที่ดี ๆ ไปขยายผลให้เกิดกับนักเรียนให้มากที่สุด สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่คุณครูมีต่อการจัดการอบรมในครั้งนี้ คือ : ทุกอย่างเหมาะสมดีเพราะนักเรียนก็สามารถปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางได้จริงเท่านี้ก็บรรลุวัตถุประสงค์แล้ว

4. สรุปชั้นศึกษาดูงาน

กลุ่มนักเรียนตัวแทนไปศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เก็บข้อมูลโดยแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การบันทึกภาพถ่ายจากการที่เข้ารับการอบรม โดยจากการสังเกต พฤติกรรมการให้ความสนใจ และการแสดงออกขณะศึกษาดูงานตามแบบสังเกตที่สร้างขึ้น โดยมีพฤติกรรมชีวิตดังนี้

นักเรียนมีความตระหนัก เห็นความสำคัญของการศึกษาดูงานเพราะทราบว่าเป็นสถานการณ์จริงที่สถานีตำรวจจึงทำให้นักเรียนตื่นเต้นมากกว่าปกติ นักเรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซักถามข้อสงสัยได้ตามต้องการ นักเรียนได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการศึกษาดูงานจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างดี โดยนักเรียนมีประสบการณ์ในการฝึกการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางมาแล้วจากการอบรมครั้งที่สอง การศึกษาดูงานครั้งนี้จึงเป็นการตอกผลึกความรู้เรื่องการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางอย่างแท้จริง เพราะต้องตระหนักในการเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางหลายอย่าง เช่น การช่วยปิดเป็นความลับ เพราะเขาให้คุณการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางได้ แต่ไม่อนุญาตให้ถ่ายรูป คู่กรณีเนื่องจากเป็นเยาวชนทั้งคู่ เนื่องจากเป็นคดีการข่มขืน

มอเตอร์ไซค์ แล้วไม่ค้นหาไปเลยนักเรียนได้ให้ความสนใจและสอบถามในเรื่องที่อยากรู้หรือแสดงความคิดเห็นในการศึกษาคุณงานอย่างเต็มที่ตลอดเวลา

จากการสังเกต ครู ครูมีความตระหนัก เห็นความสำคัญของการศึกษาคุณงานเพื่อเพิ่มประสบการณ์ชีวิตให้กับนักเรียนและตนเองทำให้เข้าใจกระบวนการเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางโดยผู้รักษากฎหมายอย่างแท้จริง ครูมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้กำกับคนใหม่ของสภอ. เพื่อเป็นเครือข่ายในการทำโครงการพัฒนาเยาวชนเด็กๆ ให้เป็นคนดีของสังคมในโอกาสต่อไปตลอดจนครูให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการศึกษาคุณงานอย่างใกล้ชิด ครูได้มีการสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษามีการจัดและเน้นย้ำข้อควรปฏิบัติเพื่อนำกลับไปปฏิบัติในสมุดบันทึก พร้อมทั้งได้สอบถามหรือแสดงความคิดเห็นในการศึกษาคุณงานในครั้งนี้อย่างสนใจ

กลุ่มนักเรียนตัวแทนไปศึกษาคุณงานการเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางที่สถานีตำรวจอรุณอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เก็บข้อมูลโดยแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การบันทึกภาพถ่ายที่เข้ารับการอบรม โดยจากการสังเกต พฤติกรรมการให้ความสนใจ และการแสดงออกขณะศึกษาคุณงานตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยพฤติกรรมชีวิต ดังนี้

นักเรียนจากประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ว่าก่อนการศึกษาคุณงานนักเรียนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการศึกษาคุณงานการเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลาง ณ สภอ. มัญจาคีรี หรือไม่ : นักเรียนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญเพราะนักเรียนเคยฝึกการเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางมาแล้วที่มาศึกษาคุณงานเพื่อเพิ่มประสบการณ์จริงให้กับตนเอง หลังการศึกษาคุณงานนักเรียนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการศึกษาคุณงาน การเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลาง ณ สภอ. มัญจาคีรีเพิ่มมากขึ้นเพราะจากเหตุการณ์จริงที่ได้เห็นมีประเด็นที่ไม่เคยรู้มาก่อนทำให้ได้ ดูเหตุการณ์จริงทุกขั้นตอนและทำให้เห็นว่า เพราะมีการเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางจึงทำให้เหตุการณ์ที่ดูเลวร้ายแต่ปรับมาเป็นเรื่องที่พอจะคุยกันได้ถ้ารู้จักที่จะพูดคุยกันอย่างสันติ จากการศึกษาคุณงานการเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางนักเรียนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติตามกิจกรรมในเรื่องนี้ คือ : นักเรียนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติตามกิจกรรมในเรื่องนี้เป็นอย่างดี โดยสังเกตการณ์อย่างสงบและถามเมื่อสงสัยในเวลาที่ได้ถามได้ จากการศึกษาคุณงานการเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางนักเรียนได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา คือ : นักเรียน ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษาอย่างเช่นการมีจรรยาบรรณของผู้เจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางในการปกปิดเป็นความลับในกรณีที่ไม่ควรเปิดเผย และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่นักเรียนมีต่อการจากการศึกษาคุณงานการเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางในครั้งนี้ คือ : ในการศึกษาคุณงานในครั้งนี้ นอกจากความรู้เรื่องการเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางแล้ว ยังได้ความรู้เกี่ยวกับการเป็นประชาชนที่ดี จากคู่มือประชาชนที่ได้รับ และทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อตำรวจ ว่าตำรวจไม่ได้น่ากลัวอย่างที่คิด ตำรวจเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่เพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยให้กับประชาชนตลอดเวลา

ครูจากประเด็นในการสัมภาษณ์ ที่ว่า ก่อนการศึกษาคุณงานท่านมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการศึกษาคุณงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ณ สกอ. มัชฌิมหรือไม่ว่าอย่างไร

ครู : เนื่องจากได้เข้าร่วมในการอบรมอย่างต่อเนื่องมาตลอดจึงมีความตระหนักและให้ความสำคัญให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อเนื่องตลอดมา และ : ก่อนหรือหลังการศึกษาคุณงานก็เห็นความสำคัญในเรื่องนี้อยู่แล้วเพราะได้เข้าร่วมในการอบรมอย่างต่อเนื่องมาตลอดแต่ได้ตระหนักเพิ่มขึ้นในเรื่องของจรรยาบรรณผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในการช่วยรักษาเป็นความลับให้คู่กรณีอย่างจริงจังในกรณีที่ควรปิดเป็นความลับ : จากการศึกษาคุณงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ได้ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติตามกิจกรรมในเรื่องนี้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะการที่ไม่ถ่ายรูปในขณะที่ทำการเจรจาไกล่เกลี่ย เพราะผู้เสียหายและคู่กรณีเป็นเยาวชน จากการศึกษาคุณงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษาคือ : ได้นำขั้นตอนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง และวิธีการพูดตลอดจนการรักษาความลับเพื่อนำไปปรับใช้ในการแนะนำให้นักเรียนได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางของนักเรียนที่โรงเรียนได้อย่างถูกต้องสำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อการจากการศึกษาคุณงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในครั้งนี้ คือ : ทำให้มีเจตคติที่ดีต่อข้าราชการ ตำรวจเพิ่มมากขึ้นและควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าช่วยในการดำเนินการพัฒนานักเรียนในแต่ละครั้ง ในการเป็นวิทยากรก็ได้ เป็นเครือข่ายร่วมกันในการพัฒนาเด็ก ๆ ให้เป็นคนดีของสังคมร่วมกัน

5. สรุปขั้นการฝึกปฏิบัติ

กลุ่มนักเรียนที่เป็นตัวแทนฝึกการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่โรงเรียนของตน โดยสถานการณ์จริง และในกรณีที่ไม่มีสถานการณ์จริงจะฝึกกับสถานการณ์จำลองที่จำลองขึ้น ในโรงเรียน เก็บข้อมูลโดยแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง แบบประเมินผลการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง สิ่งที่สังเกตเห็นจากพฤติกรรมการฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ในสถานศึกษาของนักเรียน ได้แก่

- 1) นักเรียนมีความสามารถในการสืบเสาะหาข้อเท็จจริงได้เป็นอย่างดีเพราะมีการติดตามพยานยืนยันข้อเท็จจริงทุกครั้งในการพิจารณาร่วมด้วย
- 2) นักเรียนมีความสามารถในการได้สวนและพิจารณาเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จากคดีแรกจนถึงทุกคดีในปัจจุบัน
- 3) นักเรียนมีความยุติธรรมในการทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนพี่ ๆ และน้อง ๆ สมกับที่ได้รับควมไว้วางใจวางตัวเป็นกลางได้ดีมาก
- 4) นักเรียนมีความความสามารถในการพิจารณาตัดสินความผิดได้เป็นที่ยอมรับ เพราะทุกกรณีที่พิจารณาตัดสินเป็นคู่กรณียอมรับในความผิดของตัวเองและพิจารณาโทษของตัวเอง

ผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางทำหน้าที่แค่ป้อนคำถามและหาพยานมายืนยันในความคิดให้เขายอมรับให้ได้เท่านั้น

5) นักเรียนมีความสามารถในการควบคุมประพจน์ให้คู่กรณีรับผิดชอบได้อย่างไม่มีปัญหา เพราะเขาเป็นผู้พิจารณาโทษตัวเอง ผู้ควบคุมประพจน์ทำหน้าที่แค่ดูแลความเรียบร้อยในสิ่งที่เขากำลังทำและเขียนบันทึกรายงานเท่านั้น

6) นักเรียนสามารถป้อนคำถามเพื่อนำเสนอทางเลือกให้ผู้เข้ารับการไกล่เกลี่ยได้หลากหลายได้หลากหลายทางเลือกในการให้ยอมรับผิดหรือการพิจารณาโทษตัวเองได้อย่างสบายใจไม่บีบบังคับจิตใจผู้กระทำผิดให้เจ็บใจต่อไปอีก

7) นักเรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณธรรม รู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ พิจารณาก่อนการตัดสินใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการหาหลักฐานประกอบในการที่จะเชื่อในสิ่งที่ได้รับรู้ พูดในสิ่งที่จริงไม่ใส่ร้ายป้ายสีกันและกัน และขยายวงกว้างในกลุ่มเพื่อน

ประเด็นในการสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์ เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ตามสถานการณ์จริงในสถานศึกษา

ก่อนการฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในสถานศึกษา นักเรียนเคยเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยกรณีเพื่อนทะเลาะวิวาทกันหรือไม่ ผลคือ : นักเรียน : เคยเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยกรณีเพื่อนทะเลาะวิวาทกันบ้าง ผลออกมาเพื่อนดีกันบ้าง ไม่ดีกันบ้าง และหลังจากการฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในสถานศึกษา นักเรียนมีความรู้และทักษะในการพิจารณาไกล่เกลี่ยคนกลางมาก น้อย เพียงใด คือ : มีความรู้มากจนสามารถพิจารณาไกล่เกลี่ยคดีทะเลาะวิวาทให้เขาดีกันได้ทุกคดี ถึงแม้ว่าอาจต้องเสียเวลามากน้อยในการค้นหาความจริง เมื่อมีปัญหา นักเรียนทะเลาะวิวาทกัน นักเรียนจะนำความรู้และทักษะไปใช้แก้ปัญหา คือ : จะนำกรณีมาพูดคุยกันเพื่อหาความจริงว่าเรื่องราวเป็นมาอย่างไร และจะทำอย่างไรต่อไปดีที่จะไม่ทำให้ทั้งสองทะเลาะวิวาทกันอีกและเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันต่อไปได้ ให้เขาช่วยคิดและมีส่วนร่วมในการพิจารณาเรื่องราวของตนเอง และ นักเรียนคิดว่าการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางช่วยลดปัญหาความรุนแรงของนักเรียน ด้านการทะเลาะวิวาทได้ คือ : ช่วยลดปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในด้านการทะเลาะวิวาทได้ดีเป็นอย่างมากเพราะทุกครั้งที่เกิดปัญหาคู่กรณีจะถูกบันทึกภาพไว้เป็นหลักฐานในแฟ้มว่าเป็นคู่ที่ทะเลาะวิวาทกันเหมือนเป็นแฟ้มที่ไม่มีดีไม่มีใครอยากถ่ายรูปแบบนั้น เขาก็จะพยายามที่จะไม่มีเรื่องราวกัน และการพิจารณาตัดสินความผิดเขาเป็นผู้พิจารณาตัดสินความผิดตัวเอง จึงทำให้เขายอมรับในการทำโทษตัวเอง ไม่ไปประรานกันต่อข้างนอกอีก จบแล้วจบเลย นักเรียนสามารถดำเนินการในการควบคุมความประพจน์ให้รับผิดชอบและลงโทษผู้กระทำผิด ได้ ถูกต้องเป็นที่ยอมรับ ทุกครั้ง หรือไม่อย่างไร

นักเรียน : สามารถดำเนินการในการควบคุมความประพฤติให้รับผิดชอบและลงโทษผู้กระทำผิด ได้ ถูกต้องเป็นที่ยอมรับทุกครั้ง เพราะก่อนตัดสินพิจารณาคดี ได้ทำงานอย่างหนักในการหาพยานมายืนยันให้เขารับผิดชอบด้วยตัวเองพิจารณาโทษของตัวเองจึงไม่เคยตัดสินคดีผิด และจากการฝึกปฏิบัติจริงนักเรียนมีขั้นตอนในการลดความรุนแรงโดยการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางดังนี้ คือ

เทคนิควิธีในการในการลดความรุนแรงโดยการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางของ โรงเรียนบ้านคำแคนมีดังนี้

1) เมื่อมีคดีหรือเรื่องราวเกิดขึ้นคู่กรณีจะถูกนำมาเพื่อบันทึกในสมุดบันทึกและถ่ายภาพว่าวันนี้เขาได้มีเรื่องทะเลาะวิวาทกัน โดยให้เขาเซ็นยอมรับทราบทั้งสองฝ่ายในสิ่งที่ได้กระทำในวันนี้

2) นัดคู่กรณีมาเจรจาไกล่เกลี่ยกันในอีก วันต่อไปทุกคู่พร้อมแจ้งให้พวกเขาทราบวันเวลาในการนัดหมายที่แน่นอนและพยายามให้มาให้ตรงเวลา

3) ทีมเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางทำหน้าที่ในการสืบเสาะหาความจริงพร้อมพยานหลักฐานให้ได้ก่อนวันนัดหมาย ทุกครั้ง

4) เมื่อถึงวันนัดหมาย และทุกคนมาพร้อม ผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางแจ้งกฎของห้องเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางให้คู่กรณีได้ทราบและปฏิบัติดังนี้

4.1) ห้ามพูดคำหยาบ หรือตระโกนเสียงดังโวยวายใส่กัน

4.2) เมื่อมีคนพูดคนอื่นต้องฟัง อย่างใจเย็น

4.3) ห้ามพูดในสิ่งที่ไม่จริง หรือมีความลับต่อกัน

4.4) ทุกเรื่องของคู่กรณีจะถูกเก็บเป็นความลับไม่เปิดเผย โดยทำสัญญาต่อกัน

4.5) เมื่อพิจารณาไกล่เกลี่ยเรียบร้อยแล้วให้คู่กรณีที่เป็นผู้กระทำผิด พิจารณาโทษตัวเองที่ได้ทำเรื่องไม่ดีเสื่อมเสียต่อโรงเรียนครูอาจารย์ที่ปรึกษาว่าเขาจะทำอะไรเพื่อเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ให้กับโรงเรียน โดยมีควบคุมประพฤติเป็นผู้ป้อนคำถามว่าสิ่งที่กระทำสมควรกับโทษที่ลงโทษตัวเองหรือไม่ หนักไป หรือเบาไปหรือไม่ เพื่อให้เขาได้ทำงานให้สมกับความผิดและอายุตัวเองกับงานที่ทำ

4.6) ควบคุมประพฤติจะนำคู่กรณีให้ไปทำงาน และทำงานเสร็จเขาก็จะเซ็นรับทราบในสมุดบันทึกการบำเพ็ญประโยชน์ของคู่กรณีที่ทำผิดถือว่าสิ้นสุดการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

ส่วนข้อเสนอแนะอื่นๆที่นักเรียนมีต่อการฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในครั้งนี้คือ : ควรจะเพิ่มทีมเจรจาไกล่เกลี่ยให้มีจำนวนมากขึ้นเพราะงานที่ทำมีมากขึ้น และการเจรจาไกล่เกลี่ยทุกครั้ง จะต้องให้คุณครูอยู่สังเกตการณ์ด้วยทุกครั้งเพราะผู้เจรจาต้องการที่ปรึกษาในบางครั้งที่ตัดสินไม่ได้

6. สรุปขั้นตอนติดตามประเมินผล

การติดตามประเมินผลการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่มร่วมกับครู ผู้ปกครอง นักเรียน เก็บข้อมูลโดย เก็บข้อมูลโดยแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์

จากการสังเกต พบว่า การศึกษาแนวทางในการลดความรุนแรงในการการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เมื่อทำความเข้าใจ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อยของการอบรมและฝึกปฏิบัติ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการอบรมและฝึกปฏิบัติผู้วิจัย และผู้เข้าร่วมอบรม ร่วมกันหาข้อสรุปแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ปรับปรุงจุดด้อยที่เกิดขึ้น และเสริมส่วนที่เป็นจุดเด่น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ ตามแบบสังเกตและสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นดังนี้

แบบสังเกตการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อแนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนสิ่งที่สังเกต พฤติกรรมการปฏิบัติในการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อแนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนมีความตระหนัก และเห็นความเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมสนทนากลุ่มหลังจากได้รับการรายงานความเป็นและความสำคัญของการศึกษาแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนตามตัวแปร 4 ด้าน ที่รายงานให้ทราบ โดยการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการทำกิจกรรม ในการร่วมสรุป สังเคราะห์องค์ความรู้ที่นำไปสู่การลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาด้วย ความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการลดความรุนแรงของนักเรียน โดยการปฏิบัติงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในสถานศึกษาว่าเห็นผล โดยมีการตั้งคำถามและเสนอแนะในกิจกรรมอย่างตั้งใจ

สถานที่ ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านคำแคน

วัตถุประสงค์ เพื่อตอบคำถามการวิจัยว่าปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคำแคนเป็นอย่างไร โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา

ประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ ท่านคิดว่าปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาของโรงเรียน เป็นอย่างไร

ในอดีต : ความรุนแรงของนักเรียนในอดีตโดยเฉพาะเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทรุนแรงมาก ถึงขนาดมีคนพูดว่า บ้านคำแคนบ้านนักเลง บ้านคือ บ้านมีน เขาเป็นลูกเขยหลานเขย ห้ามเอาที่บ้านนี้

ปัจจุบัน : ความรุนแรงลดลงจริงเพราะไม่เห็นผู้ปกครองออกมาฟ้องครูเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทกันเหมือนก่อน แต่ก็ยังมีให้เห็นอยู่บ้างแต่เป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น

ที่ผ่านมามีแนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาคือ : ที่ผ่านมาไม่มีแนวทางที่เป็นรูปร่างชัดเจนที่เห็นก็แค่เรียกทั้งสองฝ่ายมาทำความตกลงปรับคำรักษาพยาบาลตาม

บาดแผลที่เห็น โดยไม่ได้ใคร่สวนหาสาเหตุที่แท้จริงและให้เขายอมรับผิดด้วยตัวเองเรื่องจึงไม่เคยจบเด็ก ๆ จึงไปมีเรื่องกันต่อตามงานบุญต่าง ๆ ด้วยเรื่องเพียงเล็กน้อยในอดีตแต่ยังติดในใจของเขา ไม่เคยลืมทำให้เกิดเป็นปัญหาของกลุ่มใหญ่เพิ่มขึ้นเพราะพาพรรคพวกมาด้วย ไม่ได้มาคนเดียว

และจากการที่ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางมาใช้ในการแก้ปัญหา และลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาปัจจุบัน ปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา เป็นอย่างไร : ความรุนแรงลดลงปัญหาก็คลี่คลายและจบในโรงเรียนเพราะเขายอมรับผิดด้วยตัวเอง ไม่มีใครบังคับแต่การยอมรับผิดเกิดจากการที่เราได้ให้โอกาสเขาได้หยุดคิดพิจารณาถึงสิ่งที่เขาได้กระทำไปแล้วและตัดสินใจที่จะรับผิดด้วยความสบายใจในวันที่มีสติ ดีพร้อม โดยไม่มีอารมณ์มาเกี่ยวข้องทุกอย่างจึงจบด้วยดีจบจริง ๆ โดยไม่กลางแกลงใจกัน และอีกเหตุผลหนึ่งที่ลงความเห็นมาก คือ : พวกเขาไม่ค่อยจะรังแกกันอีกเพราะเขาบอกว่ากลัวถูกถ่ายรูปติดในแฟ้มประวัตินักเรียนที่ทำผิด ซึ่งถือว่าน่าอาย เสียประวัติ และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือ การพูดให้ร้ายในกลุ่มเพื่อนลดลงเพราะนักเรียนที่ได้ยินเรื่องราวจะไม่ด่วนสรุปเชื่อเพียงแค่ว่าบอกเล่าอีกต่อไป พวกเขาจะตามหาที่มาของคำพูดจนพบว่าจริงไม่จริงอย่างไร จนทำให้ผู้กล่าวร้ายคนอื่นไม่กล้าทำอีก เพราะโดนจับได้และคนอื่น ๆ ก็ได้นำไปเพื่อปรับใช้กับตนเอง เมื่อความเข้าใจผิดลดลง ความรุนแรงด้านต่าง ๆ ก็ลดลงไป

ส่วนข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อการศึกษาแนวทางทางการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา ของที่ประชุมกลุ่มสรุปได้ดังนี้คือ

1) การรังแกกันมีผลกระทบอย่างรุนแรงทางด้านจิตใจ สุขภาพกาย และผลการเรียนของเด็กที่ถูกรังแก หากไม่ป้องกันปัญหานี้ ในแต่ละวันครูอาจต้องเสียเวลามากเพื่อเข้าไปดูแลปัญหา ความประพฤติที่เกี่ยวกับการรังแกกัน การรังแกกันก่อให้เกิดบรรยากาศที่ไม่ดีในโรงเรียน ทำให้เด็กที่ถูกกระทำไม่ยอมมาโรงเรียนเกิดปัญหาเด็กขาดเรียน โดยไม่ทราบสาเหตุถ้านักเรียนไม่กล้าบอก ครูดังนั้นจึงเห็นด้วยที่จะมีกลุ่มนักเรียนที่จะเป็นผู้พิทักษ์ความยุติธรรมน้อยในโรงเรียนเพื่อที่จะเป็นที่พึ่งให้กับเพื่อน ๆ น้อย ๆ ในโรงเรียนต่อไป เพราะเด็กๆย่อมมีความใกล้ชิดกันมากที่สุดอยู่แล้ว

2) การรังแกกันแพร่หลายมากกว่าที่ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่คาดว่าจะมี และมองว่าเป็นปัญหาเล็กที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญ แต่จริง ๆ แล้วอาจเป็นปัญหาใหญ่สำหรับเด็กที่ถูกกระทำจนต้องขาดเรียนหนีปัญหา หรือแม้แต่นักเรียนที่เป็นผู้รังแกเพื่อนเอง หากไม่ได้รับการจัดการแก้ไข มักมีปัญหาวุฒิกิจกรรมด้านอื่น ๆ ด้วย ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการเรียนการสอน และต่อชื่อเสียงหรือภาพลักษณ์ของโรงเรียนในที่สุด ดังนั้นจึงควรนำการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางมาใช้ในสถานศึกษาต่อไป

3) เวลาเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทกันขึ้น เราไม่สามารถเดาลักษณะและความมากน้อยของการรังแกกันของเด็กได้อย่างถูกต้อง จึงควรหาข้อมูลจากนักเรียน โดยตรงเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้น

โดยการให้มีพยานผู้เห็นเหตุการณ์ ยืนยันถือเป็นการดีที่สุดในการที่จะให้เกิดความยุติธรรมต่อทั้งสองฝ่าย

4) การเก็บบันทึกเหตุการณ์รังแกกันที่น่าสงสัยหรือที่เกิดขึ้นจริง โดยการให้เซ็น ขอมรับ ในแบบบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน และการถ่ายภาพทำแฟ้มประวัติความผิด ก็จะเป็นการช่วยรับประกันว่าเด็กที่ถูกรังแกนั้นได้จะได้รับความช่วยเหลือปกป้องและเด็กที่กระทำการรังแกนั้นได้รับผิดชอบต่อสิ่งที่เขาทำลงไปแล้ว โดยการเอาใจใส่จากบุคคลที่สาม จะทำให้ผู้ถูกรังแกไม่กลัวมากจนหนีเรียน และผู้กระทำก็จะได้คิดก่อนที่จะทำผิดอีกในครั้งต่อไปเป็นเบื้องต้นที่ดีที่สุดสำหรับสองฝ่าย ถือว่าเป็นวิธีการที่ดี

5) ควรแจ้งข่าวสารที่เกิดขึ้น อย่างเป็นทางการและทันต่อเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการรังแกกัน ทั้งที่น่าสงสัยและที่ยืนยันได้แล้วว่าเกิดขึ้นจริง แก่บุคลากร โรงเรียนและผู้ปกครอง โดยแจ้งต่อครูที่ปรึกษา แจ้งต่อผู้ปกครองและเก็บไว้เป็นหลักฐานในแฟ้มเอกสารของผู้พิทักษ์ความยุติธรรมน้อย เพื่อป้องกันเหตุที่คาดว่าจะเกิด หรือเหตุที่เกิดขึ้นแล้วก็จะได้ไม่เกิดอีกเพราะครูที่ปรึกษาก็จะต้องคอยดูแล ผู้ปกครองฝ่ายกระทำเพื่อนก็จะได้มีโอกาสอบรมสั่งสอนเน้นย้ำลูกของตนเอง

6) หากพบเห็นการรังแกกันระหว่างนักเรียนสองคน เกิดการทะเลาะกันในชั่วโมงที่ 1 ครูที่พบเห็นต้องแจ้งให้ครูคนที่สอนชั่วโมงต่อไปทราบด้วยวาจาหรือการเขียน เพื่อคอยสอดส่องดูแลไม่ให้เกิดการรังแกกันดำเนินต่อไปอีกในขณะที่ยังไม่ได้รับการเจรจาไกล่เกลี่ยอย่างถูกต้อง

7) พฤติกรรมการรังแกกันในวัยเด็ก หากไม่ได้รับการแก้ไข มักนำไปสู่ปัญหาสังคมในระยะยาว เช่น การใช้ความรุนแรงในครอบครัว การเสพสุรา ยาเสพติด และการประกอบอาชญากรรม การป้องกันการรังแกกันในโรงเรียนจึงเป็นการป้องกันปัญหาสังคม เป็นการแสดงออกถึงความรักความเอาใจใส่ต่อศิษย์อย่างแท้จริงอีกอย่างหนึ่งของครูนอกจากงานในหน้าที่การสอน

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนบ้านคำแคน พบว่า ความรุนแรงทางด้านร่างกาย ครู ผู้ปกครองต่างไม่เคยกระทำจนทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บ และจากการกำกับดูแลนักเรียนพบว่า การลงโทษนักเรียนส่วนใหญ่ครูและผู้ปกครองใช้วิธีลงโทษโดยว่ากล่าวตักเตือนและการเขียน ในส่วนของนักเรียนนักเรียนพบว่า เป็นทั้งผู้ทำร้ายและเคยถูกทำร้ายจนทำให้ได้รับบาดเจ็บในลักษณะ ค่อย เตะ มีสาเหตุการทะเลาะวิวาทกันจากสาเหตุถูกเพื่อนด่าให้เจ็บที่ใจ ถูกด่าพ่อแม่ ถูกเพื่อนทำร้ายร่างกายก่อน ร่างกายอ่อนแอกว่า ไม่ชอบหน้า ไม่ชอบใจ ถูกกลั่นแกล้งใส่ร้าย และเคยขัดข้องหมองใจกัน บริเวณที่มีการทะเลาะวิวาทกันคือในห้องเรียน สนามกีฬา และหลังโรงเรียนหรือบริเวณที่เปลี่ยว ช่วงเวลาที่นักเรียนมักจะไป ตบ ตี เตะ

ต่อ ย ทะเลาะวิวาทหรือทำให้ร่างกายเพื่อนได้รับบาดเจ็บ คือช่วงเวลาปลอดจากครูอาจารย์ พักเที่ยง และหลังเลิกเรียน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นครูจะบอกครูคนอื่นทราบ และบอกครูที่ปรึกษา ส่วนผู้ปกครองจะบอกให้ครูคนอื่นทราบ และแจ้งผู้ปกครองของเพื่อนที่ถูกทำร้าย หรือแจ้งผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นผู้กระทำ นักเรียนแก้ปัญหาเมื่อถูกกระทำจนได้รับบาดเจ็บ คือบอกให้ผู้อื่นทราบ และตอบโต้หรือต่อสู้กลับในทันที เมื่อเห็นเพื่อนถูกกระทำจนได้รับบาดเจ็บ นักเรียนจะบอกครูที่ปรึกษา และบอกครูฝ่ายปกครอง นักเรียนคนอื่น ๆ ที่เห็นเหตุการณ์พยายามห้าม พยายามหยุดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำเป็นบางครั้งเท่านั้น หรือเคยทำนาน ๆ ครั้งเท่านั้น ความรุนแรงทางเพศ พบว่า นักเรียนในโรงเรียนในความปกครองของผู้ปกครองและตัวนักเรียนเอง ส่วนมากไม่เคยถูกบุคคลอื่นกระทำ ในลักษณะของการลวนลามทางเพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศ ในส่วนที่เคยพบว่ามีในลักษณะของการลวนลามทางเพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศโดยถูกจับต้อง ถูบลำ รำกาย ให้ดูสื่อลามก โดยส่วนมากดูกับเพื่อนเพศเดียวกัน มีการกระทำอย่างน้อย 1 ครั้ง มีทั้งเพื่อนในห้อง เพื่อนต่างโรงเรียน รุ่นพี่ และคนในครอบครัว เป็นกลุ่มคนที่ไม่ใช่กลุ่มเดิมหรือคนเดิม เป็นกระเทยหรือกลุ่มรักร่วมเพศ สถานที่ที่นักเรียนมักจะ ถูก ลวนลามทางเพศ หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศ คือที่บ้านหรือที่พัก หลังโรงเรียน หรือบริเวณที่เปลี่ยว ๆ เวลาที่นักเรียนมักจะถูกลวนลามทางเพศ หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศ คืออื่น ๆ ระบุว่าไม่ทราบ รองลงมาคือหลังเลิกเรียน และขณะอาศัยที่บ้านหรือที่พัก สาเหตุที่จะทำให้นักเรียนถูกลวนลามทางเพศหรือละเมิดสิทธิทางเพศ มากที่สุด คือ เป็นแฟนหรือคนรัก เพราะไว้ใจคนใกล้ชิด นักเรียนแก้ปัญหาเมื่อถูกลวนลามทางเพศ หรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศ โดยบอกพ่อแม่ บอกเพื่อน และเก็บไว้คนเดียวไม่บอกใคร การให้ความรู้ของครูเรื่องการลวนลามทางเพศหรือถูกละเมิดสิทธิทางเพศกับนักเรียนส่วนมาก จะแทรกขณะสอน ผู้ปกครองจะแทรกขณะรับประทานอาหาร และในช่วงว่างของครอบครัว ความรุนแรงทางจิตใจ พบว่า ครู ผู้ปกครองและนักเรียนมีความสอดคล้องกันคือ นักเรียนส่วนใหญ่ ไม่เคยถูกเพื่อนหรือบุคคลอื่น ทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยกลุ่มที่เคยจะถูกกระทำในลักษณะทำให้ได้รับความอับอาย ทำร้ายจิตใจ ซึ่งเคยประมาณ 3 ครั้ง หรือมากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป เหตุการณ์ที่ทำให้ครูมักจะทำร้ายจิตใจนักเรียนคือนักเรียนไม่มีวินัย ไม่ตั้งใจเรียนทำผิดระเบียบของโรงเรียน และนักเรียนพูดไม่สุภาพ สอดคล้องกับเหตุการณ์ของผู้ปกครองคือ นักเรียนไม่มีวินัย และนักเรียนไม่ตั้งใจเรียน ส่วนนักเรียนเกิดจากเหตุการณ์ คือ การเข้าใจผิด และนักเรียนไม่ตามใจเขา บุคคลกลุ่มที่มีพฤติกรรมในลักษณะทำร้ายจิตใจ ควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ได้แก่ เพื่อนในห้อง รุ่นพี่ และรุ่นเดียวกัน เวลาที่นักเรียนมักจะถูกทำร้ายจิตใจ คือ พักเที่ยง เวลาเรียน และตอนเช้าก่อนเข้าเรียน นักเรียนมักจะถูกทำร้ายจิตใจจากทั้งผู้หญิงและผู้ชาย และเป็นฝ่ายทำร้ายจิตใจทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เหตุการณ์ที่ทำให้นักเรียนถูกทำร้ายจิตใจ คือ นักเรียนไม่ตามใจเขา นักเรียนพูด

ไม่พอเพราะก่อนและเกิดจากการเข้าใจผิด ในส่วนของนักเรียนเกิดจากการเข้าใจผิด นักเรียนแก้ปัญหาเมื่อมีเรื่องทางจิตใจมีปัญหาทำให้ไม่สบายใจเกิดขึ้น โดยการบอกพ่อแม่ ปรับทุกข์กับเพื่อน ปรึกษาครู และบอกผู้ใหญ่ที่ไว้ใจ และในสองเดือนที่ผ่านมายังไม่เคยถูกทำร้ายเลย ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความสูญเสียหรือการทะเลาะ/ ทอดทิ้ง ครูพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีเรื่องที่มีไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควรคือ เรื่องสถานะทางการเงินหรือค่าใช้จ่าย รองลงมาเป็นเรื่องของอาหารและการดูแลสุขภาพและอื่น ๆ ส่วนผู้ปกครองและนักเรียนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน คือไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควรเรื่องอาหาร และการดูแลสุขภาพ คือ อดอาหารเข้ามากสุด รองลงมาคือ อดอาหารเย็น สาเหตุที่นักเรียนถูกละเลยทอดทิ้งโดยถูกปล่อยให้อดอาหาร มากที่สุด คือ พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องรีบไปทำงาน ไม่มีพ่อแม่ผู้ปกครองอยู่ด้วย พ่อแม่ยากจน นักเรียนส่วนใหญ่เคยถูกปล่อยให้อยู่บ้านคนเดียว โดยไม่มีผู้ปกครองดูแล โดยเฉพาะในเวลาเช้า และกลางวัน ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นในเวลากลางคืนมากที่สุด รองลงมาคือ กลางวันนักเรียนส่วนมากไม่เคยถูกปล่อยให้หนาวโดยไม่มีเสื้อผ้าหรือผ้าห่ม ส่วนที่เคยมีสาเหตุเพราะพ่อแม่ต้องนำเงินไปใช้จ่ายอย่างอื่น พ่อแม่ยากจน นักเรียนแก้ปัญหาเมื่อถูกปล่อยไว้ โดยไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัว ตามความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง และนักเรียนแตกต่างกัน โดยครู พบว่า นักเรียนได้ปรึกษาครู ในส่วนของผู้ปกครองกับนักเรียนพบว่า มีความสอดคล้องกันคือ นักเรียนเก็บไว้คนเดียวไม่บอกใครสอดคล้องกับ จิรศักดิ์ ชำนาญเวช (2550) ได้ทำการวิจัย “แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี : กรณีศึกษา การทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นในชุมชนชนบท พบว่า 1) ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล สาเหตุของความขัดแย้ง การทะเลาะวิวาทและแนวทางการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งอย่างสันติวิธี มีผู้ตอบ แบบสอบถามเป็นเพศชายจำนวน 86 คน และเพศหญิงจำนวน 68 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 13-20 ปี จบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า มีสถานภาพสมรสเป็นโสด ไม่ได้ประกอบอาชีพ ไม่มีรายได้ มีรายจ่าย 10,000-20,000 บาทต่อปี ไม่มีหนี้สิน 2) สาเหตุของความขัดแย้ง และการทะเลาะวิวาทวัยรุ่นมีพฤติกรรมดังกล่าวมาจากพฤติกรรมส่วนบุคคล ส่วนด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนโดยรวมมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น มีสิ่งขัดขวางการจราจร แหล่งอบายมุข และแหล่งมั่วสุมในชุมชน 3) แนวทางการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งอย่างสันติวิธีโดยบุคคลและกลุ่มบุคคล ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากที่สุด คือให้ความร่วมมือ และค้นหาทางออกร่วมกัน ด้านแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งอย่างสันติวิธีโดยครอบครัว มีความคิดเห็นด้วยระดับมาก คือร่วมกันป้องกันสื่อทุกประเภทที่ส่งเสริมการใช้ความรุนแรง รองลงมาคือประพฤติดนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่วัยรุ่น ด้านแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งอย่างสันติวิธีโดยชุมชน ในระดับเห็นด้วยมาก คือทุกคนในชุมชนช่วยกันสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อย ด้านแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งอย่างสันติวิธีโดยองค์กรของรัฐหรือเอกชนในระดับเห็นด้วยระดับมาก คือ โรงเรียนจัด

กิจกรรมให้ นักเรียนฝึกปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในชุมชนอย่างสันติวิธี 4) กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ สาเหตุความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาท และแนวทางการแก้ไขปัญหอย่างสันติวิธี สาเหตุหลัก คือ พ่อแม่ผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ดูแลบุตรหลาน เป็นเหตุให้ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ต้องการการยอมรับจากเพื่อนและสังคมเป็นเหตุให้วัยรุ่นแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกมา เช่น การดื่มสุรา สูบบุหรี่ เพื่อต้องการให้พ่อแม่ เพื่อน และคนทั่วไปยอมรับและมองว่าตนเองโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว การขับรถจักรยานยนต์เสียงดัง และขับด้วยความเร็วสูงเพื่อดึงดูดความสนใจจากคนอื่น และแสดงให้เห็นว่าตนเองมีความสามารถ ขณะที่วัยรุ่นมีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท มีสาเหตุมาจากการเลียนแบบสื่อและรุ่นพี่ การคบเพื่อนเกร ประคบกับสังคมและสภาพแวดล้อมใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา การดื่มสุราของมีนเมาประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า ทินเนอร์ เป็นต้น แนวทางแก้ไขอย่างสันติ ควรเน้นที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ หมั่นอบรมสั่งสอนให้รู้จักผิดชอบชั่วดี ให้รู้จักระเบียบวินัยของสังคมและทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่วัยรุ่น องค์กรของรัฐหรือเอกชนควรจัดให้วัยรุ่นได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น จัดอบรมให้ความรู้ จัดหลักสูตรหรือการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งอย่างสันติวิธี รวมทั้งการให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์และวิธีการป้องกัน และแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งอย่างสันติวิธีสำหรับวัยรุ่นในชุมชน ส่งเสริมความสามัคคีของวัยรุ่นระหว่างหมู่บ้านและตำบล ส่งเสริมการเล่นกีฬาและนันทนาการเพื่อให้วัยรุ่นตระหนักถึงสุขภาพ และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ไม่หมกมุ่นกับอบายมุข เป็นต้น

จากการดำเนินการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนบ้านคำแคนโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง พบว่า

1. รับสมัครนักเรียนผู้มีจิตอาสาและตัวแทนนักเรียนที่ได้รับการเลือกตั้งและความไว้วางใจจากเพื่อนในห้อง จากแบบคัดกรองนักเรียน ใบสมัคร และการทำสังคัมมิตติ

1.1 จากการรับสมัครนักเรียน ในช่วงชั้นที่ 2 ที่มีจิตอาสา และคัดเลือกจากใบสมัครและแบบคัดกรองนักเรียนทำให้ได้นักเรียนที่เป็นตัวแทนของกลุ่มนักเรียนผู้มีจิตอาสาจำนวน 6 คน โดยเป็นนักเรียนชาย จำนวน 2 คน เป็นนักเรียนหญิงจำนวน 4 คน

1.2 จากนักเรียนที่ได้รับการเลือกตั้งโดยความไว้วางใจจากเพื่อนในช่วงชั้นที่ 2 จากการโหวตโดยการทำสังคัมมิตติ ได้กลุ่มตัวแทนนักเรียน จำนวน 6 คน โดยเป็นนักเรียนหญิงทั้งหมดจำนวน 6 คน รวมนักเรียนทั้งหมดที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้จำนวน 12 คน

1.3 ครูผู้รับผิดชอบฝ่ายปกครองและระบบดูแลผู้เรียนจำนวน 1 คน
รวมครูและนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้จำนวน 13 คน

2. ให้ความรู้กับกลุ่มนักเรียนและครูที่เป็นตัวแทนโดยการฝึกอบรมจำนวน 2 ครั้งดังนี้

2.1 จากผลการจัดทำโครงการอบรมโดยชุดิธรรมจังหวัด และควบคุมประพฤติจังหวัด ตามโครงการ “เสริมสร้างความสมานฉันท์ในสถานศึกษา” ให้กับครูและนักเรียน พบว่าทำให้ครูและนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับความสมานฉันท์ในสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เข้ารับการอบรมเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบก่อนเข้ารับการอบรม เท่ากับ 7.15 และค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบหลังเข้ารับการอบรม เท่ากับ 16.00

โดยจากการสังเกต พฤติกรรมการให้ความสนใจ และการแสดงออกขณะรับการฝึกอบรม ตามแบบสังเกตที่สร้างขึ้น โดยมีพฤติกรรมชี้วัดดังนี้คือ

จากการสังเกตนักเรียน โดยภาพรวม

นักเรียนให้ความสนใจและตั้งใจฟังตลอดการอบรม และมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเห็นได้จาก การที่เขากลับมาเล่าเรื่องที่ได้รับความรู้จากการอบรมให้เพื่อน ๆ ที่อยู่ที่โรงเรียนฟังอย่างตื่นตื้นตันกับข้อความรู้ที่พวกเขาได้รับ และสามารถเขียนรายงานย้อนหลังในเรื่องที่ได้เข้ารับการอบรมได้ชัดเจนถูกต้องมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกกิจกรรมในการอบรมโดยเป็นตัวแทนกลุ่มในการออกไปนำเสนอกิจกรรมกลุ่มหลาย ๆ กิจกรรมให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรมทุกกิจกรรมทุกคนด้วยความสนุกสนานและใบหน้าตื่นตื้นตันมีความสุขมีการการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาเช่นหลังจากกลับไปสถานศึกษาแล้วมีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเป็นเรื่องที่ละเมิดสิทธิเด็ก พวกเขาก็จะบอกเพื่อน ๆ ว่า “รู้ไหมว่าสิ่งที่เรากำลังทำมันเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก” และเพื่อนก็จะให้เขาอธิบายให้ฟังว่าสิทธิเด็กได้แก่อะไรบ้าง นักเรียนมีส่วนร่วมในการนำเสนอและแสดงความคิดเห็นพร้อมกับสอบถามวิทยากรในการอบรมในเรื่องที่เขาไม่ชัดเจนโดยการกลับมาถามต่อที่โรงเรียนกับครูของตัวเอง

จากการสังเกตคุณครู โดยภาพรวม พบว่า ครูให้ความสนใจและตั้งใจฟังตลอดการอบรม และมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเห็นได้จาก การที่ ครูกลับมาเล่าเรื่องที่ได้รับความรู้จากการอบรมให้นักเรียนที่อยู่ที่โรงเรียนฟังหน้าเสาธง โดยให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวแทนช่วยกันเล่าให้พี่ ๆ เพื่อนและน้อง ๆ ฟัง หลังจากนั้นให้นักเรียนเขียนรายงานย้อนหลังในเรื่องที่ได้เข้ารับการอบรมส่งให้ชัดเจนถูกต้อง มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกกิจกรรมในการอบรมโดยออกมาช่วยกำกับดูแลอธิบายเพิ่มเติมให้กับนักเรียนฟังช่วยวิทยากรอีกแรงหนึ่งพร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรมทุกกิจกรรมด้วยความสนใจ

จากการสัมภาษณ์นักเรียน โดยสรุป พบว่า ก่อนเข้ารับการอบรมนักเรียนไม่มีความเข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการอบรม ภายหลังเข้ารับการอบรม นักเรียน มีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรม และมีการการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา เช่น หลังจากกลับไปสถานศึกษาแล้ว มีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเป็นเรื่องที่ละเมิดสิทธิเด็ก พวกเขาก็จะบอกเพื่อน ๆ ว่า “รู้ไหมว่าสิ่งที่เรากำลังทำมันเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก” และเพื่อนก็จะให้เขาอธิบายให้ฟังว่าสิทธิเด็กได้แก่อะไรบ้าง นักเรียนได้ช่วยกันคิดและสรุปเรื่องราวจากภาพ เป็น

ตัวแทนกลุ่มในการออกไปนำเสนอ ร่วมแสดงการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง และเล่นเกมอย่างสนุกสนาน ได้รับความรู้และได้สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษาโดยนักเรียนสามารถระบุได้ว่าการกระทำใดเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิเด็ก การกระทำใดทำแล้วผิดกฎหมาย โดยนำมาบอกเล่าซึ่งผู้ฝึกการกระทำของเพื่อน ๆ และคนรอบ ๆ ข้างได้ ส่วนข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่นักเรียนมีต่อการจัดการอบรมในครั้งนี้ คือนักเรียนอยากให้มีการอบรมหลาย ๆ ครั้ง และอยากรู้เรื่องต่าง ๆ ของสังคมมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์คุณครูโดยสรุปพบว่า ก่อนเข้ารับการอบรมครูพอมีความเข้าใจ รู้ความเข้าใจอยู่บ้าง และแต่ไม่ตระหนักและเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้เท่าที่ควร ภายหลังจากเข้ารับการอบรม ครูมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้มากขึ้น โดยจากที่ไม่เคยใส่ใจในสิทธิเด็กที่เขาควรได้แต่หลังการอบรมมีความเข้าใจมากขึ้น และเห็นความสำคัญ ครูได้ช่วยอธิบายเพิ่มเติมในแต่ละกิจกรรมให้นักเรียนเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ครู ได้คิดที่จะทำโครงการเพื่อเด็ก ๆ และครูมี ข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือเห็นว่า ระยะเวลาในการอบรมน้อยเกินไปอาจทำให้กิจกรรมไม่มากพอที่จะนำไปใช้ได้ถูกต้อง

2.2 จากผลการจัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง” สถานศึกษาเครือข่ายยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น ณ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2553 ณ ห้อง 1507 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรม ได้แก่ ครูจำนวน 1 คน และนักเรียน จำนวน 12 คน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่เข้ารับการอบรมเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบก่อนเข้ารับการอบรม เท่ากับ 7.69 และค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบหลังเข้ารับการอบรม เท่ากับ 16.85 แสดงว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เพิ่มมากขึ้น

จากการสังเกตนักเรียนโดยภาพรวมในขณะปฏิบัติกิจกรรม พบว่า นักเรียนให้ความสนใจและตั้งใจฟังตลอดการอบรม และมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรม เห็นได้จากการที่เขากลับมาเล่าเรื่องที่ได้รับความรู้จากการอบรมให้เพื่อน ๆ ที่อยู่ที่โรงเรียนฟังอย่างคึกคักกับข้อความที่พวกเขาได้รับ และสามารถเขียนรายงานย้อนหลังในเรื่องที่ได้เข้ารับการอบรมได้ชัดเจนถูกต้องพร้อมทั้งเริ่มที่จะเป็นนักเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางให้เพื่อน ๆ ในการเกิดข้อขัดแย้งเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกกิจกรรมในการอบรมโดยเป็นตัวแทนกลุ่มในการออกไปนำเสนอกิจกรรมกลุ่มหลาย ๆ กิจกรรมและสามารถฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางได้ถูกต้องในระดับดี ดังที่วิทยากรให้คำติชมหลังการแสดงจบ นักเรียนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรมทุกกิจกรรมทุกคนด้วยความสนุกสนานและใบหน้ายิ้มแย้มมีความสุข นักเรียนมีการการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาเช่นหลังจากกลับไปสถานศึกษาแล้ว มีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความสามารถในการเจรจา

ใกล้เกลี่ยคนกลาง นักเรียนสามารถนำมาปฏิบัติจริงได้เป็นอย่างดี นักเรียนมีส่วนร่วมในการนำเสนอ และแสดงความคิดเห็นพร้อมกับสอบถามวิทยากรในการอบรมในเรื่องที่เขาไม่ชัดเจน โดยการกลับมาถามต่อที่โรงเรียนกับครูหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อที่จะเป็นนักเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางที่ดี

จากการสังเกตคุณครูในขณะที่เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมโดยภาพรวม พบว่า ครูให้ความสนใจและตั้งใจฟังตลอดการอบรม และมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรม เห็นได้จาก การที่ครูกลับมาแล้วมาคิดโครงการเพื่อที่จะนำเสนอผู้อำนวยการ โรงเรียนในการที่จะสานต่อการฝึกนักเรียนให้เป็นนักเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางให้ได้ ครูมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทุกกิจกรรมในการอบรม โดยออกมาช่วยกำกับดูแลอธิบายเพิ่มเติมให้กับนักเรียนฟังช่วยวิทยากรอีกแรงหนึ่งในทุกกิจกรรมที่นักเรียนร้องขอและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรม ทุกกิจกรรมด้วยความสนใจ ครูมีการการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา โดยการได้เขียนโครงการ ที่ชื่อว่าผู้พิทักษ์ยุติธรรมน้อยในโรงเรียน เพื่อบรรจุในแผนงานโครงการ ไทยเข้มแข็งของโรงเรียนบ้านคำแคนเพื่อนำเสนอสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 2 ในการขยายผลเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปปฏิบัติจริงร่วมกับโรงเรียนแม่ข่ายโครงการไทยเข้มแข็งอีก จำนวน 5 โรงเรียน

จากการสัมภาษณ์นักเรียนโดยรวม พบว่า ก่อนเข้ารับการอบรมนักเรียนไม่มีความเข้าใจและแต่ก็เห็นความสำคัญของการอบรมเพราะเชื่อว่าการอบรมจะทำให้เขาสนุกสนานและมีความรู้เพิ่มขึ้น ภายหลังจากเข้ารับการอบรม นักเรียนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการอบรม จะเห็นได้จากนักเรียนตั้งใจในการฝึกการเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางอย่างจริงจังและสามารถแสดงออกมาได้อย่างถูกต้องชัดเจนในบทบาทสมมุติที่ได้รับมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรมคือนักเรียน ได้เรียนรู้เรื่องการฟังอย่างตั้งใจ การฟังเรื่องราวอย่างมีสมาธิ เพื่อให้สามารถแยกแยะและจับประเด็นสำคัญในการฟังได้ จากการได้ออกไปนำเสนอ เมล็ดถั่วแห่งความดีของแต่ละคน และการออกไปนำเสนอภาพที่ตัวเองวาด เป็นการฝึกการฟังอย่างตั้งใจ และวิเคราะห์แยกแยะในสิ่งที่เขาเล่านักเรียนสามารถระบุได้ว่าขั้นตอนการเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางมีอะไรบ้าง จะต้องทำอย่างไรโดยสามารถนำไปใช้ได้เลยที่สถานศึกษา

ส่วนข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่นักเรียนมีต่อการจัดการอบรมในครั้งนี้ เห็นว่าเป็นการอบรมที่สนุกสนานและเต็มไปด้วยประโยชน์มากมายเพราะเป็นขั้นตอนวิธีการนำการเจรจาใกล้เกลี่ยคนกลางไปใช้อย่างแท้จริง

จากการสัมภาษณ์คุณครูโดยภาพรวม พบว่า ก่อนเข้ารับการอบรมพอมีความเข้าใจรู้ความเข้าใจอยู่บ้าง และตระหนักและเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้อยู่แล้ว ภายหลังจากเข้ารับการอบรม ท่าน จึงมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการอบรมเรื่องนี้มากขึ้นกว่าเดิมเพราะ

เป็นการฝึกอบรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดังนั้นจึงพลาดไม่ได้ ครูได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการอบรมครั้งนี้ โดยได้ช่วยอธิบายเพิ่มเติมในแต่ละกิจกรรมให้นักเรียนเข้าใจเพิ่มมากขึ้น และช่วยจดจำข้อความสำคัญที่ไม่น่าลืมในการนำไปใช้ในการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางให้กับนักเรียนพร้อมทั้ง ได้คิดที่จะทำโครงการเพื่อเด็ก ๆ ชื่อว่าโครงการ ผู้พิทักษ์ยุติธรรมน้อยในโรงเรียน เพื่อบรรจุในแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็งร่วมกับโรงเรียนลูกข่ายอีก 5 โรงเรียน เพื่อช่วยกันนำกิจกรรมที่ดีๆ ไปขยายผลให้เกิดให้นักเรียนให้มากที่สุดส่วน ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ครูมีต่อการจัดการอบรมในครั้งนี้คือเห็นว่าทุกอย่างเหมาะสมดีเพราะนักเรียนก็สามารถ ปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางได้จริงเท่านี้ก็บรรลุวัตถุประสงค์แล้ว

3. กลุ่มนักเรียนตัวแทนไปศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่สถานีตำรวจอูธร อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เก็บข้อมูลโดยแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การบันทึกภาพถ่าย ที่ เข้ารับการอบรม โดยจากการสังเกต พฤติกรรมการให้ความสนใจ และการแสดงออกขณะศึกษาดูงาน ตามแบบสังเกตที่สร้างขึ้น พบว่า

จากการสังเกตนักเรียน โดยภาพรวมพบว่า นักเรียนมีความตระหนัก เห็นความสำคัญ ของการศึกษาดูงานเพราะทราบว่าเป็นสถานการณ์จริงที่สถานีตำรวจและมีส่วนร่วมในการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซักถามข้อสงสัยได้ตามต้องการนักเรียนได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติตาม กิจกรรมในการศึกษาดูงานจากสถานีตำรวจอูธรอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่นครั้งนี้เป็นอย่างดี นักเรียนมีประสบการณ์ในการฝึกการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางมาแล้วการศึกษาดูงานครั้งนี้จึงเป็น การตอกผลึกความรู้เรื่องการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางอย่างแท้จริง เพราะ ต้องตระหนักในการเป็นผู้ เจริญไกล่เกลี่ยคนกลางหลายอย่างเช่น การช่วยปิดเป็นความลับ เพราะเขาให้ดูการเจรจาไกล่เกลี่ย คนกลางได้ แต่ไม่อนุญาตให้ถ่ายรูป คู่กรณีเนื่องจากเป็นเยาวชน ทั้งคู่ นักเรียนให้ความสนใจและ สอบถามในเรื่องที่อยากรู้หรือแสดงความคิดเห็นในการศึกษาดูงานอย่างเต็มที่

จากการสังเกตคุณครู โดยภาพรวม พบว่า ครูมีความตระหนัก เห็นความสำคัญของ การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มประสบการณ์ชีวิตให้กับนักเรียนและเข้าใจกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง โดยผู้รักษากฎหมายอย่างแท้จริงครูมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้กำกับคนใหม่ ของ สภอ. เพื่อเป็นเครือข่ายในการทำโครงการพัฒนาเยาวชนเด็ก ๆ ให้เป็นคนดีของสังคมใน โอกาสต่อไป และครูให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการศึกษาดูงานอย่างใกล้ชิดครู ได้มีการสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษามีการจัดและเน้นย้ำข้อควรปฏิบัติ เพื่อนำกลับไปปฏิบัติครูสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นในการศึกษาดูงานในครั้งนี้อย่างสนใจ

กลุ่มนักเรียนตัวแทนไปศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น โดยจากการสังเกต พฤติกรรมการให้ความสนใจ และการแสดงออกขณะศึกษาดูงาน ตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยมีพฤติกรรมชีวิต ดังนี้

จากการสัมภาษณ์นักเรียนโดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญ เพราะนักเรียนเคยฝึกการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางมาแล้วที่มาศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มประสบการณ์จริง ให้กับตนเองหลังการศึกษาดูงานนักเรียน : มีความตระหนักเพิ่มมากขึ้นเพราะจากเหตุการณ์จริงที่ ได้เห็นเพราะมีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางจึงทำให้เหตุการณ์ที่ดูเลวร้ายแต่รับมาเป็นเรื่องที่พอจะ คุยกันได้ นักเรียน ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติตามกิจกรรมในเรื่องนี้เป็นอย่างดี

โดยนักเรียนได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา อย่างเช่นการมีจรรยาบรรณของผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในการปกปิดเป็นความลับในกรณีที่ไม่ควร เปิดเผยและในการศึกษาดูงานในครั้งนี้ นอกจากความรู้เรื่องการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางแล้ว นักเรียนยัง ได้ความรู้เกี่ยวกับ การเป็นประชาชนที่ดี จากคู่มือประชาชนที่ได้รับ และทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดี ต่อตำรวจ ว่าตำรวจไม่ได้น่ากลัวอย่างที่คิด ตำรวจเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่เพื่อดูแลความสงบเรียบร้อย ให้กับประชาชนตลอดเวลา

จากการสัมภาษณ์คุณครูสรุปพบว่าจากการที่ครูได้เข้าร่วมในการอบรมอย่างต่อเนื่องมา ตลอดจึงมีความตระหนักและให้ความสำคัญให้ความสนใจอย่างต่อเนื่องตลอดมา โดยครูมีความเห็นว่ ก่อนหรือหลังการศึกษาดูงานก็เห็นความสำคัญในเรื่องนี้อยู่แล้วเพราะได้เข้าร่วมในการอบรมอย่าง ต่อเนื่องมาตลอดจึงมีความตระหนักและให้ความสำคัญให้ความสนใจอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดแต่ ได้ตระหนักเพิ่มขึ้นในเรื่องของจรรยาบรรณผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในการช่วยรักษาเป็นความลับ ให้คู่กรณีอย่างจริงจังในกรณีที่ควรปิดเป็นความลับและ : จากการศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคน กลางครูได้ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติตามกิจกรรมในเรื่องนี้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะ การที่ไม่ถ่วงรูปในขณะที่ทำการเจรจาไกล่เกลี่ยเพราะผู้เสียหายและคู่กรณีเป็นเยาวชน ครูได้นำขั้นตอน การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางและวิธีการพูดตลอดจนการรักษาความลับเพื่อนำไปปรับใช้ในการ เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางของนักเรียนที่โรงเรียนครู เห็นว่าจากการศึกษาดูงาน : ทำให้มีเจตคติที่ดีต่อ ข้าราชการตำรวจเพิ่มมากขึ้นและควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าช่วยในการดำเนินการพัฒนานักเรียนใน แต่ละครั้งในการเป็นวิทยากรก็ได้

4. กลุ่มนักเรียนที่เป็นตัวแทนฝึกการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่โรงเรียนของตน โดย สถานการณ์จริง และในกรณีที่ไม่มีสถานการณ์จริงจะฝึกกับสถานการณ์จำลองที่จำลองขึ้นในโรงเรียน เก็บข้อมูลโดยแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง แบบประเมินผล

การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง สิ่งที่สังเกตเห็นและมีพฤติกรรมการฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง จากการสังเกตนักเรียนโดยภาพรวมพบว่า

นักเรียนมีความสามารถในการสืบเสาะหาข้อเท็จจริงได้เป็นอย่างดีเพราะมีการติดตามพยานยืนยันข้อเท็จจริงทุกครั้งในการพิจารณาร่วมด้วยและมีความสามารถในการโต้สวนและพิจารณาเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆจากคดีแรกจนถึงทุกคดีในปัจจุบันมีความยุติธรรมในการทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนที่ ๆ และน้อง ๆ สมกับที่ได้รับควมไว้วางใจวางตัวเป็นกลางได้ดีมาก มีความสามารถในการพิจารณาตัดสินความผิดได้เป็นที่ยอมรับ เพราะทุกกรณีที่พิจารณาตัดสินเป็นคู่กรณียอมรับในความผิดของตัวเองและพิจารณาโทษของตัวเอง ผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางทำหน้าที่แค่ป้อนคำถามและหาพยานมายืนยันในความผิดให้เขายอมรับให้ได้เท่านั้น นักเรียนมีความสามารถในการควบคุมประพฤติให้คู่กรณีรับผิดชอบได้อย่างไม่มีปัญหาเพราะเขาเป็นผู้พิจารณาโทษตัวเอง ผู้ควบคุมประพฤติทำหน้าที่แค่ดูแลความเรียบร้อยในสิ่งที่เขากำลังทำ และเขียนบันทึกรายงานเท่านั้น นักเรียนสามารถป้อนคำถามเพื่อนำเสนอทางเลือกให้ผู้เข้ารับการไกล่เกลี่ยได้หลากหลายได้หลากหลายทางเลือกในการให้ยอมรับผิดหรือการพิจารณาทำโทษตัวเองได้อย่างสบายใจไม่บีบบังคับจิตใจผู้กระทำผิดให้เจ็บใจต่อไปอีก และที่สำคัญได้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ขึ้นในการฝึกการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางคือ นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณธรรม รู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ พิจารณาก่อนการตัดสินทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการหาหลักฐานประกอบ ในการที่จะเชื่อในสิ่งที่ได้รับรู้

จากการสัมภาษณ์นักเรียนโดยภาพรวมพบว่านักเรียน เคยเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยกรณีเพื่อนทะเลาะวิวาทกันบ้าง ผลออกมาเพื่อนดีกันบ้างไม่ดีกันบ้าง หลังจากการฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในสถานศึกษา นักเรียนมีความรู้และสามารถพิจารณาไกล่เกลี่ยคดีทะเลาะวิวาทให้เขาดีกันได้ทุกคดีถึงแม้ว่าอาจต้องเสียเวลามากน้อยในการค้นหาความจริง เมื่อมีปัญหานักเรียนทะเลาะวิวาทกัน นักเรียน จะนำคู่กรณีมาพูดคุยกันเพื่อหาความจริงว่าเรื่องราวเป็นมาอย่างไร และจะทำอย่างไรต่อไปดีที่จะไม่ทำให้ทั้งสองทะเลาะวิวาทกันอีกและเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันต่อไปได้ ให้เขาช่วยคิดและมีส่วนร่วมในการพิจารณาเรื่องราวของตนเอง

นักเรียนคิดว่าการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางช่วยลดปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในด้านการทะเลาะวิวาทได้ดีเป็นอย่างมากเพราะทุกครั้งที่เกิดปัญหาคู่กรณีจะถูกบันทึกภาพไว้เป็นหลักฐานในเพิ่มว่าเป็นคู่ที่ทะเลาะวิวาทกันเหมือนเป็นเพิ่มที่ไม่ดีไม่มีใครอยากถ่ายรูปแบบนั้น เขาก็จะพยายามที่จะไม่มีเรื่องราวกันอีกเห็น ได้จากการที่คู่ไหนเคยดีกันแล้ว จะไม่มีเรื่องทะเลาะวิวาทกันอีกเลยนักเรียน : สามารถดำเนินการในการควบคุมความประพฤติให้รับผิดชอบและลงโทษผู้กระทำผิดได้ ถูกต้องเป็นที่ยอมรับทุกครั้ง เพราะก่อนตัดสินพิจารณาคดีได้ทำงานอย่างหนักในการหาพยานมายืนยันให้เขารับผิดชอบ

ด้วยตัวเองพิจารณาโทษของตัวเองจึงไม่เคยตัดสินคดีผิด และจากการฝึกปฏิบัติจริงนักเรียนมีขั้นตอนในการลดความรุนแรงโดยการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางดังนี้

เทคนิควิธีในการในการลดความรุนแรงโดยการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางของโรงเรียนบ้านคำแคนมีดังนี้

1) เมื่อมีคดีหรือเรื่องราวเกิดขึ้นคู่กรณีจะถูกนำมาเพื่อบันทึกในสมุดบันทึกว่าวันนี้เขาได้มีเรื่องทะเลาะวิวาทกันให้เขาเซ็นยอมรับทราบทั้งสองฝ่ายในสิ่งที่ได้กระทำในวันนี้

2) นัดคู่กรณีมาเจรจาไกล่เกลี่ยกันในอีก 2 วันต่อไปทุกคู่พร้อมแจ้งให้พวกเขาทราบวันเวลาในการนัดหมาย

3) ทีมเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางทำหน้าที่ในการสืบเสาะหาความจริงพร้อมพยานหลักฐานให้ได้ก่อนวันนัดหมาย 2 วัน

4) เมื่อถึงวันนัดหมาย และทุกคนมาพร้อม ผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางแจ้งกฎของห้องเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางให้คู่กรณีได้ทราบและปฏิบัติดังนี้

4.1) ห้ามพูดคำหยาบ หรือตะโกนเสียงดังโวยวายใส่กัน

4.2) เมื่อมีคนพูดคนอื่นต้องฟัง อย่างใจเย็น

4.3) ห้ามพูดในสิ่งที่ไม่จริง หรือมีความลับต่อกัน

4.4) ทุกเรื่องของคู่กรณีจะถูกเก็บเป็นความลับไม่เปิดเผย สัญญาต่อกัน

5) เมื่อพิจารณาไกล่เกลี่ยเรียบร้อยแล้วให้คู่กรณีที่เป็นผู้กระทำผิด พิจารณาลงโทษตัวเองที่ได้ทำเรื่องไม่ดีเสื่อมเสียต่อโรงเรียนครูอาจารย์ที่ปรึกษาว่าเขาจะทำอะไรเพื่อเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ให้กับโรงเรียนโดยมีความประพฤติเป็นผู้ป้อนคำถามว่าสิ่งที่กระทำสมควรกับโทษที่ลงโทษตัวเองหรือไม่ หนักไป หรือเบาไปหรือไม่ เพื่อให้เขาได้ทำงานให้สมกับความผิดและอายุตัวเองกับงานที่ทำ

6) ควบคุมประพฤตินำคู่กรณีให้ไปทำงาน และทำงานเสร็จเขาก็จะเซ็นรับทราบในสมุดบันทึกการบำเพ็ญประโยชน์ของคู่กรณีที่ทำผิดถือว่าสิ้นสุดการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

7) ข้อเสนอแนะอื่นๆที่นักเรียนมีต่อการฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในครั้งนี้ : ควรจะเพิ่มทีมเจรจาไกล่เกลี่ยให้มีจำนวนมากขึ้นเพราะงานที่ทำมีมากขึ้น และตลอดการเจรจาไกล่เกลี่ยจะต้องมีคุณครูร่วมสังเกตการณ์อยู่ด้วยเพราะบางครั้งนักเรียนต้องการคำแนะนำในการตัดสินใจ

5. ติดตามประเมินผลการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่มร่วมกับครู ผู้ปกครอง นักเรียน เก็บข้อมูลโดย เก็บข้อมูลโดยแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์

จากขั้นสังเกต พบว่า การศึกษาแนวทางในการลดความรุนแรงในการการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เมื่อทำความเข้าใจ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อยของการอบรมและฝึกปฏิบัติ

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการอบรมและฝึกปฏิบัติผู้วิจัย และผู้เข้าร่วมอบรม ร่วมกันหาข้อสรุปแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ปรับปรุงจุดด้อยที่เกิดขึ้น และเสริมส่วนที่เป็นจุดเด่น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ ตามแบบสังเกตและสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นพบว่า

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อแนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนมีความตระหนัก และเห็นความเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมสนทนากลุ่มหลังจากได้รับการรายงานความเป็นและความสำคัญของการศึกษาแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนตามตัวแปร 4 ด้าน ที่รายงานให้ทราบ โดยการฟังอย่างตั้งใจ และหลังจากนั้น ได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกิจกรรมในการทำกิจกรรม ในการร่วมสรุปสังเคราะห์องค์ความรู้ที่นำไปสู่การลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาด้วย ความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการลดความรุนแรงของนักเรียน โดยการปฏิบัติงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในสถานศึกษา ว่าเห็นผล โดยมีการตั้งคำถามและเสนอแนะในกิจกรรมอย่างตั้งใจและให้ความสำคัญตลอดการเข้าร่วม

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยภาพรวมพบว่า

ความรุนแรงของนักเรียนในอดีตโดยเฉพาะเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทรุนแรงมาก ถึงขนาดมีคนพูดว่า บ้านคำแคนบ้านนักเลง บ้านคือ บ้านมีน ถ้าจะ เอาเป็นลูกเขยหลานเขย ห้ามเอากับบ้านนี้ และปัจจุบันความรุนแรงลดลงจริงเพราะไม่เห็นผู้ปกครองออกมาฟ้องครูเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทกันเหมือนก่อน แต่ก็ยังมีให้เห็นอยู่บ้างแต่เป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น โดยที่ผ่านมามีไม่มีแนวทางที่เป็นรูปร่างชัดเจนที่เห็นก็แค่เรียกทั้งสองฝ่ายมาทำความตกลงปรับคำรักษาพยาบาลตามบาดแผลที่เห็น โดยไม่ได้ไต่สวนหาสาเหตุที่แท้จริงและให้เขายอมรับผิดด้วยตัวเองเรื่องจึงไม่เคยจบเด็ก ๆ จึงไปมีเรื่องกันต่อตามงานบุญต่าง ๆ ด้วยเรื่องเพียงเล็กน้อยในอดีตแต่ยังติดในใจของเขาไม่เคยลืมทำให้เกิดเป็นปัญหาของกลุ่มใหญ่เพิ่มขึ้นเพราะพาพรรคพวกมาด้วย ไม่ได้มาคนเดียวและจากการที่ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางมาใช้ในการแก้ปัญหาและลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาปัจจุบัน ความรุนแรงลดลงปัญหาก็คลี่คลายและจบในโรงเรียนเพราะเขายอมรับผิดด้วยตัวเขาเองไม่มีใครบังคับแต่การยอมรับผิดเกิดจากการที่เราได้ให้โอกาสเขาได้หยุดคิดพิจารณาถึงสิ่งที่เขาได้กระทำไปแล้ว พวกเขาไม่เคยรังเกียจอีกในคู่ที่ผ่านการเจรจาไกล่เกลี่ยแล้ว เพราะเขาบอกว่ากลัวถูกถ่ายรูปติดในแฟ้มประวัตินักเรียนที่ทำผิดเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องน่าอาย และที่สำคัญได้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ขึ้นในการฝึกการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางคือ นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณธรรม รู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ พิจารณาก่อนการตัดสินใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการหาหลักฐานประกอบ ในการที่จะเชื่อในสิ่งที่ได้รับรู้ และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือ การพูดให้ร้าย ในกลุ่มเพื่อนลดลงเพราะนักเรียนที่ได้ยินเรื่องราวจะไม่ด่วนสรุปเชื่อเพียงแค่ว่าบอกเล่าอีกต่อไป พวกเขา

จะตามหาที่มาของคำพูดจนพบว่าจริงไม่จริงอย่างไร จนทำให้ผู้กล่าวร้ายคนอื่นไม่กล้าทำอีก เพราะโดนจับได้ และคนอื่น ๆ ก็ได้นำไปเพื่อปรับใช้กับตนเอง เมื่อความเข้าใจผิดลดลง ความรุนแรงด้านต่าง ๆ ก็ลดลงไป

โดยมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อการศึกษาแนวทางทางการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. การรังแกกันมีผลกระทบอย่างรุนแรงทางด้านจิตใจ สุขภาพกาย และผลการเรียนของเด็กที่ถูกรังแก หากไม่ป้องกันปัญหานี้ ในแต่ละวันครูอาจต้องเสียเวลามากเพื่อเข้าไปดูแลปัญหา ความประพฤติที่เกี่ยวกับการรังแกกัน การรังแกกันก่อให้เกิดบรรยากาศที่ไม่ดีในโรงเรียน ทำให้เด็กที่ถูกกระทำไม่อยากมาโรงเรียนเกิดปัญหาเด็กขาดเรียน โดยไม่ทราบสาเหตุถ้านักเรียนไม่กล้าบอกครู ดังนั้น จึงเห็นด้วยที่จะมีกลุ่มนักเรียนที่จะเป็นผู้พิทักษ์ความยุติธรรมน้อยในโรงเรียนเพื่อที่จะเป็นที่พึ่งให้กับเพื่อน ๆ น้อง ๆ ในโรงเรียนต่อไป เพราะเด็ก ๆ ย่อมมีความใกล้ชิดกันมากที่สุดอยู่แล้ว

2. การรังแกกันแพร่หลายมากกว่าที่ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มักคาดว่าจะเป็น และมองว่าเป็นปัญหาเล็กที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญ แต่จริง ๆ แล้วอาจเป็นปัญหาใหญ่สำหรับเด็กที่ถูกกระทำจนต้องขาดเรียนหนีปัญหา หรือแม้กระทั่งนักเรียนที่เป็นผู้รังแกเพื่อนเอง หากไม่ได้รับการจัดการแก้ไข มักมีปัญหาพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ด้วย ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการเรียนการสอน และต่อชื่อเสียงหรือภาพลักษณ์ของโรงเรียนในที่สุด ดังนั้นจึงควรนำการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางมาใช้ในสถานศึกษาต่อไป

3. เวลาเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทกันขึ้น เราไม่สามารถเดาลักษณะและความมากน้อยของการรังแกกันของเด็กได้อย่างถูกต้อง จึงควรรหาข้อมูลจากนักเรียน โดยตรงเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้น โดยการให้มีพยานผู้เห็นเหตุการณ์ ยืนยันถือเป็นการดีที่สุดในการที่จะให้เกิดความยุติธรรมต่อทั้งสองฝ่าย

4. การเก็บบันทึกเหตุการณ์รังแกกันที่น่าสงสัยหรือที่เกิดขึ้นจริง โดยการให้เซ็นต์ ขอมรับในแบบบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน และการถ่ายภาพทำแฟ้มประวัติความผิด ก็จะเป็นการช่วยรับประกันว่าเด็กที่ถูกรังแกนั้น ได้จะได้รับความช่วยเหลือปกป้องและเด็กที่กระทำการรังแกนั้น ได้รับผิดชอบต่อสิ่งที่เขาทำลงไป แล้ว โดยการเอาใจใส่จากบุคคลที่สาม จะทำให้ผู้ถูกกระทำไม่กลัวมากจนหนีเรียนและผู้กระทำก็จะได้คิดก่อนที่จะทำผิดอีกในครั้งต่อไปเป็นเบื้องต้นที่ดีที่สุดสำหรับ สองฝ่าย ถือว่าเป็นวิธีการที่ดี

5. ควรแจ้งข่าวสารที่เกิดขึ้น อย่างเป็นทางการและทันต่อเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการรังแกกัน ทั้งที่น่าสงสัยและที่ยืนยันได้แล้วว่าเกิดขึ้นจริง แก่บุคลากร โรงเรียนและผู้ปกครอง โดยแจ้งต่อครูที่ปรึกษา แจ้งต่อผู้ปกครอง และเก็บไว้เป็นหลักฐานในแฟ้มเอกสารของผู้พิทักษ์ความยุติธรรมน้อย เพื่อป้องกันเหตุที่คาดว่าจะเกิด หรือเหตุที่เกิดขึ้นแล้วก็จะได้ไม่เกิดอีกเพราะครูที่ปรึกษาก็จะต้องคอยดูแลผู้ปกครองฝ่ายกระทำเพื่อนก็จะ ได้มีโอกาสอบรมสั่งสอนเน้นย้ำลูกของตนเอง

6. หากพบเห็นการรังแกกันระหว่างนักเรียนสองคน เกิดการทะเลาะกันในชั่วโมงที่ 1 ครูที่พบเห็นต้องแจ้งให้ครูคนที่สอนชั่วโมงต่อไปทราบด้วยวาจาหรือการเขียน เพื่อคอยสอดส่องดูแลไม่ให้การรังแกกันดำเนินต่อไปอีกในขณะที่ยังไม่ได้รับการเจรจาไกล่เกลี่ยอย่างถูกต้อง

7. พฤติกรรมการรังแกกันในวัยเด็ก หากไม่ได้รับการแก้ไข มักนำไปสู่ปัญหาสังคมในระยะยาว เช่น การใช้ความรุนแรงในครอบครัว การเสพยา ยาเสพติด และการประกอบอาชญากรรม การป้องกันการรังแกกันในโรงเรียนจึงเป็นการป้องกันปัญหาสังคม เป็นการแสดงออกถึงความรักความเอาใจใส่ต่อศิษย์อย่างแท้จริงอีกอย่างหนึ่งของครูนอกจากงานในหน้าที่การสอน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

3.1.1 โครงการป้องกันการรังแกกันควรเริ่มทุกระดับคือตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นอย่างน้อย หรือ ต่อเนื่องไปตลอดระยะเวลาการศึกษาของเด็ก

3.1.2 โครงการที่มีประสิทธิภาพต้องเกิดจากความมุ่งมั่นและความรับผิดชอบที่ต่อเนื่องของบุคลากรใน โรงเรียน โดยได้รับความเอาใจใส่คอยกำกับติดตามจากผู้บริหาร โรงเรียนอย่างจริงจัง

3.1.3 การเข้าถึงการรังแกกันในสถานศึกษาสามารถช่วยให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนสามารถวางแผนการเพื่อแก้ไขปัญหาได้ อย่างเช่น การรู้ถึงบริเวณที่การรังแกกันมักเกิดขึ้นในโรงเรียน หรือการรู้ถึงช่วงเวลาที่นักเรียนมักจะทะเลาะวิวาทกัน ว่ามักเกิดขึ้นในช่วงปลอดจากครู อาจารย์ โรงเรียนก็สามารถที่จะเพิ่มการสอดส่องดูแลของผู้ใหญ่หรือผู้พิทักษ์ยุติธรรมน้อยใน “พื้นที่อันตราย” หรือในช่วง “เวลาอันตราย” นั้น ๆ ได้มากยิ่งขึ้น โดยการเพิ่มการดูแลสอดส่องใน “ตัวที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจาก ตัวแปรที่ศึกษาในการแสดงออกถึงความรุนแรง 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ความรุนแรงทางร่างกาย 2) ความรุนแรงทางเพศ 3) ความรุนแรงทางจิตใจ 4) ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความสูญเสียหรือการละเลย / ทอดทิ้ง” ต่อการเกิดความรุนแรงและการรังแกกันในโรงเรียน โดยอิงจากข้อมูลในแบบสอบถามที่เคยให้นักเรียนทำจะได้ไม่เกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์อีก

3.1.4 กำหนดกฎระเบียบและบทลงโทษที่ชัดเจน ติดประกาศและแจกกฎระเบียบของโรงเรียนพร้อมพูดคุยกับบุคลากร นักเรียน และผู้ปกครองถึงรายละเอียดให้เป็นที่เข้าใจตรงกันในการปฏิบัติ

3.1.5 ควรมีวิธีในการให้รางวัลแก่นักเรียนที่ประพฤติดี และสร้างสรรค์สังคมในโรงเรียนให้เห็นเด่นชัดเป็นที่ประจักษ์กับทุกคน

3.1.6 ผู้ปกครองควรเอาใจใส่ดูแลบุตรหลานให้ถูกวิธี และไม่ปล่อยให้บุตรหลานอยู่กับบุคคลอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกันทางสายเลือดโดยลำพัง

3.1.7 ในการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางของนักเรียนในระดับนี้ ควรจะมีครูคอยร่วมสังเกตการณ์อยู่ด้วยทุกครั้งเพราะนักเรียนยังต้องการความมั่นใจในการพิจารณาตัดสินใจในทุกเหตุการณ์

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

3.2.1 ควรจัดการฝึกอบรมให้แก่บุคลากรทุกคนเพื่อให้พวกเขาตื่นตัวและรับรู้ต่อสัญญาณที่บ่งบอกถึงการรังแกกันมากขึ้นในกลุ่มนักเรียนด้วยกัน

3.2.2 ควรจัดทำโครงการการป้องกันการรังแกกันในโรงเรียนทุกโรงเรียน เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาสังคม เพราะพฤติกรรมการรังแกกันในวัยเด็ก หากไม่ได้รับการแก้ไข มักนำไปสู่ปัญหาสังคมในระยะยาว เช่น การใช้ความรุนแรงในครอบครัว การเสพสุรา ยาเสพติด และการประกอบอาชญากรรม

3.2.3 ควรนำงานวิจัยนี้ไปพัฒนาต่อโดยทำเป็นวิจัยปฏิบัติการ (Action Research)

